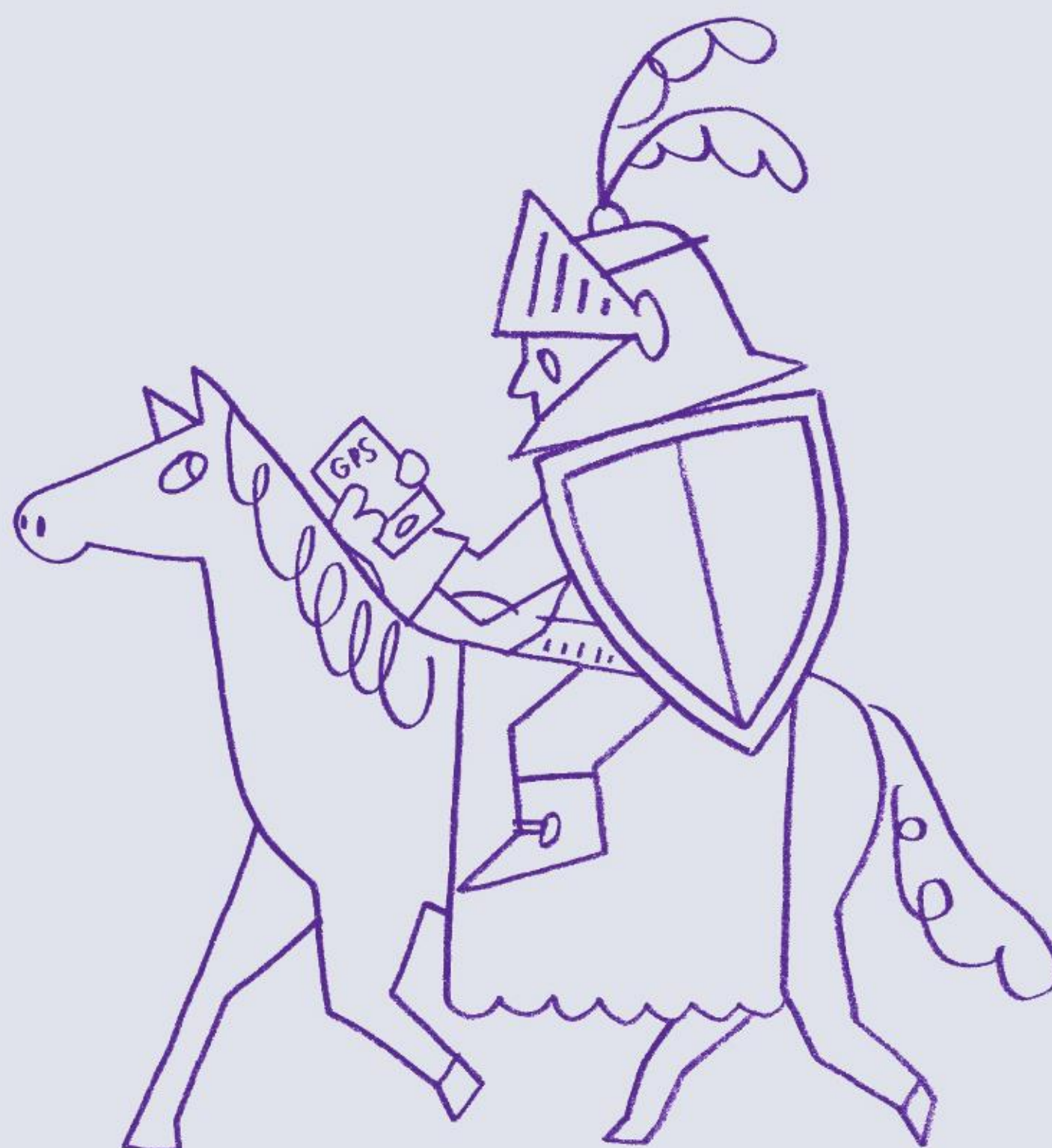

Historia

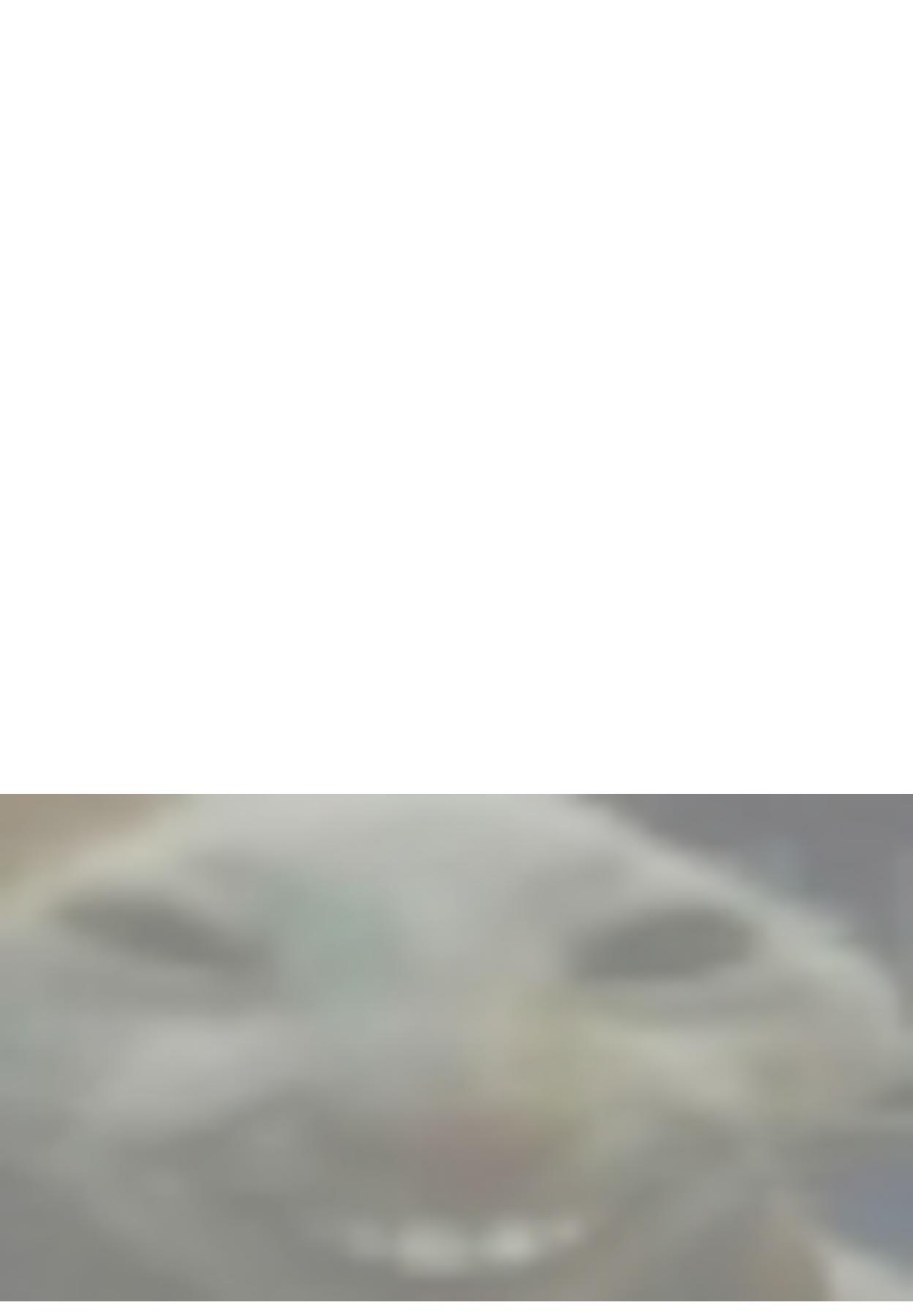
4

Zeszyt ćwiczeń

WYDANIE II
zmienione

mac
EDUKACJA

Barbara Walkowicz
Szymon Ciechanowski

4

Historia

Zeszyt ćwiczeń dla klasy czwartej
szkoły podstawowej

Redaktor serii
Wojciech Sygut

Redaktor prowadzący
Szymon Ciechanowski

Redakcja merytoryczna
Szymon Ciechanowski

Redakcja językowa i korekta
Anna Kołat, Marcin Michalczyk, Patrycja Ledwójcik

Redakcja techniczna
Paweł Kowalski

Skład i łamanie
Oficyna Wydawnicza Pegaz / Rafał Kulig

Redakcja artystyczna
Magdalena Sarnot-Wrzecionowska, Marcin Kot

Projekt i koncepcja artystyczna
Futu Creative / Kay Humelt i Rafał Kwiczor

Koordinacja prac graficznych
Marcin Kot

Projekt okładki
Futu Creative / Kay Humelt i Rafał Kwiczor

Ilustracja na okładce i stronie tytułowej
Paweł Mildner

Fotoedycja
Grzegorz Wrzecionowski

Opracowanie kartograficzne
CartoTeam

Ilustracje

Joanna Bartosik (s. 30), Michał Bednarski (s. 4, 6), Patrycja Bliuj-Stodulska (s. 34), Kay Humelt (s. 11, 14), Ewa Łabaj (s. 5), Magdalena Miszczak (s. 27), Oficyna Wydawnicza Pegaz / Rafał Kulig (s. 24, 54), Karolina Połosak (s. 10, 13), Jaga Słowińska (s. 52), Kamila Szcześniak (s. 47–49)

Wykaz dysponentów praw autorskich do obrazów i zdjęć zamieszczonych w publikacji

Archiwum wydawnictwa MAC: grecka waza, s. 6; moneta, rzeźba, zbroja, s. 11; afisz, s. 16; awers i rewers monety, s. 33; rękopis *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech*, s. 46; portret Jana Henryka Dąbrowskiego, s. 47; **BE&W:** dyskobol, s. 13; Stanisław Fitak (kwatery z Drzwi Gnieźnieńskich, s. 33); Heritage Images (teoria geocentryczna, s. 37); Wojciech Wójcik (klasztor jasnogórski, s. 41); **Biblioteka Narodowa:** Dworzec Główny przed 1939 r., s. 9; dodatek nadzwyczajny do „Życia Warszawy” z 17 stycznia 1945 r., s. 58; **Henryk Chmielewski:** Polska zwycięży, s. 63; **East News:** Marek Zajdler (tablica pamiątkowa, s. 19); Maciej Łuczniński/Reporter (inauguracja roku szkolnego, s. 23); De Agostini Picture Library (teoria heliocentryczna, s. 37); Archiwum Karlicki (Romuald Traugutt, s. 48); Muzeum Wojska Polskiego (Stanisław Bagiński, *Rozbrajanie Niemców w Warszawie*, s. 53); Andrzej Wiernicki (puste półki, s. 59); Stefan Zubczewski (kolejka, s. 59); Wojtek Łaski (Lech Wałęsa i Jan Paweł II, s. 60); AFP (obroty Okrągłego Stołu, s. 64); Michał Szlaga/Reporter (plakat Solidarności, s. 64); **Forum:** Zbigniew Trybek (strajk w Stoczni Gdańskiej, s. 59; podpisanie porozumień sierpniowych, s. 64); **Narodowe Archiwum Cyfrowe:** Józef Piłsudski, s. 52; **Shutterstock.com:** Gold Picture (znaczek – Mazurek Dąbrowskiego, s. 17); Lefteris Papaulakis (znaczek – powstanie kościuszkowskie, s. 17); spatuletail (znaczek – powstanie NSZZ „Solidarność” i Maria Skłodowska-Curie, s. 17); tristan tan (znaczek – powstanie warszawskie, s. 17); Agnes Kantaruk (kościół Mariacki w Krakowie, s. 22); asiastock (Zamek Królewski na Wawelu, s. 22); Boris Stroujko (Żuraw w Gdańsku, s. 22); Peter Probst (ratusz we Wrocławiu, s. 22); Philip Bird LRPS CPAGB (ratusz w Poznaniu, s. 22); Plrang Art (pałac w Wilanowie, s. 22); Maykova Galina (pomnik Jadwigi i Jagiełły na Plantach, s. 34); Anton Watman (karta, s. 39); Stanisław Tokarski (Muzeum Powstania Warszawskiego, s. 56); **Wikipedia.org, CC BY 4.0:** Materialscentist (Maria Skłodowska-Curie z córkami, s. 25); **Wikipedia.org, CC BY-SA 3.0:** Simon Burchell, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=30940158> (eksponaty z Muzeum Archeologicznego w Krakowie, s. 8); **Wikipedia.org, CC BY-SA 4.0:** Adrian Tync, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=67455964> (zdjęcie pracowni Niewczyków, s. 18); **Wikipedia.org, domena publiczna:** Konrad Brandel (Dworzec Wiedeński w Warszawie, s. 9); Materialscentist (biegacze, s. 13); Jarould (podróż poślubna małżonków Curie, s. 25); Szczepreszyński (Maria Skłodowska-Curie z ojcem i siostrami, s. 25); pieczęć Rządu Narodowego, s. 50; obchody Narodowego Święta Niepodległości, s. 62; M. Świerczyński (ruiny Starego Miasta w Warszawie, s. 62); **Grzegorz Wrzecionowski:** portret Bolesława Chrobrego namalowany przez Jana Matejkę (s. 28); Pomnik Małego Powstańca w Warszawie, s. 56

ćwiczenie o wyższym stopniu trudności

zadanie do wykonania z wykorzystaniem internetu

zadanie nawiązujące do innego przedmiotu

pytanie o przyczynę i skutek

samokształcenie

Wydawca oświadcza, że dołożył wszelkich starań, aby dotrzeć do wszystkich właścicieli i dysponentów praw autorskich. Osoby, których nie udało nam się ustalić, prosimy o kontakt z wydawnictwem.

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Przestrzegaj praw, jakie im przysługują. Udostępniając książkę lub jej fragmenty, rób to wyłącznie w zakresie dozwolonego użytku, który określają przepisy prawa. Zawartość książki możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Kopiując jej część, rób to jedynie na użytek osobisty.

© Grupa MAC S.A., Kielce 2023

ISBN 978-83-8227-458-5

Grupa MAC S.A.
25-561 Kielce, ul. Witosa 76
tel. 41 366 55 55, faks: 41 366 33 02
e-mail: kontakt@mac.pl; www.mac.pl

Spis treści

1. Śladami historii	
1.1 Historia – nauka o przeszłości	4
1.2 O źródłach historycznych	6
1.3 Chronimy ślady przeszłości	7
Podsumowanie działu 1	8
2. O czasie i mapie historycznej	
2.1 Czas w historii	10
2.2 Obliczamy czas	12
2.3 Mapa w historii	14
Podsumowanie działu 2	16
3. W małej i w dużej ojczyźnie	
3.1 Historia mojej rodziny	18
3.2 Moja mała ojczyzna	19
3.3 Duża ojczyzna – Polska	21
Podsumowanie działu 3	24
4. Polska Piastów	
4.1 Początki państwa polskiego	26
4.2 Pierwszy król Polski	28
4.3 Ostatni z Piastów	30
Podsumowanie działu 4	32
5. W czasach świetności i upadku	
5.1 Zwycięski sojusz	34
5.2 Mikołaj Kopernik i jego odkrycie	37
5.3 Złoty wiek	38
5.4 Stulecie wojen	40
5.5 Upadek Rzeczypospolitej	42
Podsumowanie działu 5	44
6. Wiek niewoli	
6.1 Szlakiem Legionów Polskich we Włoszech	46
6.2 Powstańcze państwo	48
6.3 Maria Skłodowska-Curie i jej odkrycie	49
Podsumowanie działu 6	50
7. Czasy wielkiej próby	
7.1 Bój o niepodległą Polskę	52
7.2 W Gdyni	54
7.3 Wśród harcerzy z Szarych Szeregów	55
7.4 Żołnierze niezłomni	57
7.5 W czasach Solidarności	59
Podsumowanie działu 7	62

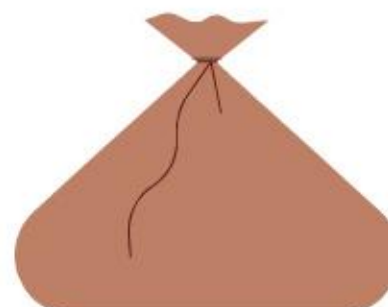
1.1 Historia – nauka o przeszłości

- 1 Rozwiąż rebus. Napisz, jak rozumiesz słowo będące jego rozwiązaniem.

L = H

+

~~W~~ **EK = IA**

Wyjaśnienie: _____

- 2 Przeczytaj poniższy tekst. Wykonaj polecenia.

W bajkach, podobnie jak w historii, jest zwykle mowa także o tym, co działo się dawno temu. [...] Bajki są oczywiście ciekawe i wielu rzeczy można się z nich dowiedzieć czy nauczyć, można na przykład poznać, co jest dobre, a co złe. Wiemy jednak, że bajki są bajkami, czyli opowieściami wymyślonymi. [...] I tym właśnie różnią się od historii. Historia nie może być wymyślana, a jeśli jest, to przestaje być historią.

Źródło: J. Topolski, *Uczymy się historii*, Warszawa 1995

- a) Zapisz tytuł bajki, którą znasz z dzieciństwa.

- b) Wymień jedno podobieństwo i jedną różnicę między bajkami a historią.

Podobieństwo	Różnica

- 3 Przyporządkuj opisy do odpowiednich ilustracji tak, aby powstał związek przyczynowo-skutkowy. Wpisz w kratki właściwe litery.

- A. Drukowane książki stały się tańsze i łatwo dostępne.
B. Książki wykonywane ręcznie powstawały długo i były drogie.
C. Jan Gutenberg opracował metodę powielania tekstu.

☐ Przyczyna

☐ Wydarzenie

☐ Skutek

- 4 Poniżej zamieszczono informacje na temat krakowskich Sukiennic. Wpisz literę F w kratki obok zdań, które podają fakty, a literę O w kratki obok zdań zawierających opinie.

- ☐ Sukiennice wybudowano około 700 lat temu.
☐ Jest to najbardziej rozpoznawalny zabytek Krakowa.
☐ W przeszłości Sukiennice pełniły funkcję hali targowej.
☐ Dawniej w hali budynku mieściły się kramy kupców sprzedających sukno.
☐ Sukiennice urzekają wszystkich pięknem architektury.

- 5 Wyszukaj w internecie portal historyczny dzieje.pl i przeczytaj artykuł, który cię zainteresował. Wykonaj polecenia.

- a) Zapisz tytuł wybranego artykułu.

- b) Wypisz dwa fakty historyczne, które zostały w nim przedstawione.

- _____
- _____

1.2 O źródłach historycznych

1 Do której grupy źródeł historycznych – pisanych czy niepisanych – zaliczamy przedmioty wymienione w ramkach? Połącz każdą ramkę z odpowiednim kufrem.

zdjęcie

pamiętnik

obraz

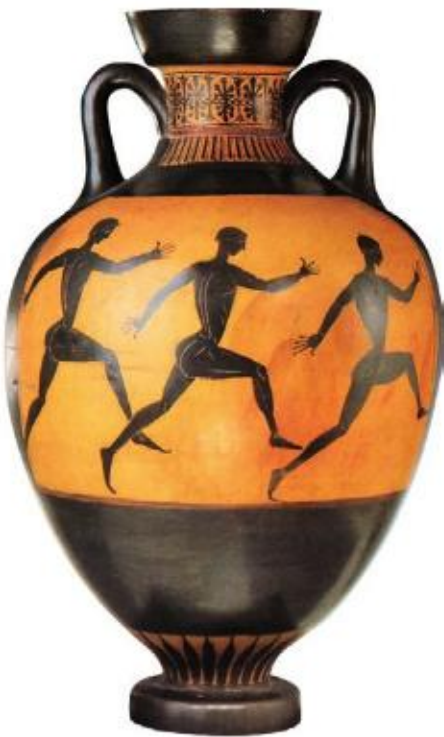

moneta

hełm

świadectwo szkolne

2 Obejrzyj zdjęcie glinianej greckiej wazy. Jakich informacji dostarcza nam ona o życiu ludzi w przeszłości? Wstaw znak X w odpowiednie rubryki tabeli.

Waza sprzed 2,5 tysiąca lat

Umiejętności ludzi w przeszłości	Tak	Nie
Umieli wytwarzać naczynia ceramiczne.		
Organizowali zawody sportowe.		
Potrafili wykonywać narzędzia z żelaza.		
Stworzyli pismo i kalendarz.		
Umieli uprawiać rolę i hodować zwierzęta.		
Posługiwali się kołem garncarskim.		

1.3 Chronimy ślady przeszłości

1 Wykreśl w diagramie co drugą literę. Wyjaśnij znaczenie hasła.

Z S A W B I Y C T K E A K S

Wyjaśnienie: _____

2 Wpisz do tabeli nazwy instytucji, których dotyczą opisy.

_____	_____	_____
– tu organizuje się wystawy i udostępnia eksponaty zwiedzającym.	– tu przechowuje się dokumenty, mapy, nagrania i filmy.	– tu gromadzone są książki i czasopisma, w celu udostępniania ich czytelnikom.

3 Zapisz nazwę muzeum, które znajduje się najbliżej twojego miejsca zamieszkania. Wymień dwa eksponaty, które można w nim zobaczyć.

Nazwa muzeum: _____
Eksponaty: _____

4 Połącz w pary zabytki oraz muzea, w których można zobaczyć podane eksponaty (jedno muzeum nie pasuje).

muzeum wojskowości •	• naczynie sprzed tysiąca lat
muzeum techniki •	• ołowiane żołnierzyki sprzed dwustu lat
muzeum biograficzne •	• zapis nutowy utworu Fryderyka Chopina
muzeum archeologiczne •	
muzeum zabawek •	• hełm z czasów II wojny światowej

Podsumowanie działu 1

- 1 Przyjrzyj się fotografii. Odpowiedz na pytania.

1 Naczynia z gliny	4 Grzywna siekieropodobna (dawna jednostka płatnicza)
2 Topór żelazny	5 Okucie pasa
3 Żelazny grot strzały	6 Ostroga żelazna

Co – na podstawie znalezisk ukazanych na powyższym zdjęciu – można powiedzieć o ludziach będących ich wytwórcami? W jaki sposób żyli i z czego się utrzymywali?

Przeczytaj teksty źródłowe. Wykonaj polecenie.

Źródło A. O dawnej Warszawie

Środki komunikacyjne były pierwotne. W pewnych godzinach, odpowiednio do rozkładu pociągów, wyruszał jedyny wtedy tramwaj konny, od Dworca Wiedeńskiego [...] do Petersburskiego [...]. Inne tramwaje w ciągu wielu lat zaprzężone w konie zaczęły powstawać dopiero w latach, kiedy opuszczałem uniwersytet¹. Pomędzy placem Krasińskich a Łazienkami [Królewskimi] krążył konny omnibus² – zdaje się, iż był to jedyny omnibus w Warszawie. [...] W dziedzinie ruchu panowały wszechwładne dorożki [...].

Źródło: L. Krzywicki, *Wspomnienia*, t. I, Warszawa 1957

¹ Autor wspomnień – polski uczony, działacz społeczny i publicysta Ludwik Krzywicki – ukończył studia na warszawskim uniwersytecie w 1883 roku.

² Omnibus – kryty pojazd konny kursujący na stałych trasach.

Źródło B. Fragment artykułu z „Kuriera Warszawskiego” (27 marca 1908 r.)

Przez dzień wczorajszy, po otwarciu pierwszej linii tramwajów elektrycznych, wagony były w istnym oblężeniu. Publiczność jeździła wprost bez interesu, korzystając z nowego środka lokomocji, a niektórzy amatorzy odbywali w ten sposób po kilka kursów. [...] Tramwaje konne fatalnie przeszkadzają szybszej jeździe wagonów elektrycznych³.

Źródło: „Kurier Warszawski” 27 III 1908, R. 88, nr 87, w: <https://crispa.uw.edu.pl>, dostęp: 20.10.2022 r.

³ Taki stan rzeczy nie trwał długo. Jeszcze w 1908 roku tramwaje konne zostały wyparte z głównych ulic Warszawy przez tramwaje elektryczne i funkcjonowały jedynie na peryferiach miasta.

Ustal – na podstawie informacji ze źródeł A i B – daty powstania fotografii ukazujących okolice Dworca Wiedeńskiego w Warszawie. Wstaw znak ✕ w odpowiednią kratkę pod każdym zdjęciem.

☐

1885 rok

☐

1928 rok

☐

1905 rok

☐

1925 rok

2.1 Czas w historii

- 1 Zaznacz na osi czasu daty ważnych wydarzeń, które miały miejsce w twoim życiu. Wykorzystaj propozycje zamieszczone w ramkach.

pójście do przedszkola	pierwsza lekcja historii	moje narodziny	pójście do szkoły
---------------------------	-----------------------------	----------------	-------------------

2010	2015	2020	2025	2030

- 2 Zamaluj na osi czasu okres przed naszą erą kolorem niebieskim, a okres naszej ery kolorem zielonym.

	1 rok	

- 3 Napisz, od jakiego wydarzenia chrześcijanie zaczęli liczyć lata.

- 4 Uporządkuj epoki w kolejności chronologicznej. Wpisz w kratki cyfry od 1 do 5.

- ☐ nowożytność
- ☐ prehistoria
- ☐ starożytność
- ☐ współczesność
- ☐ średniowiecze

5 Przyjrzyj się zdjęciom i przeczytaj znajdujące się pod nimi podpisy.

A 5 Wykonaj polecenie odwołujące się do ilustracji.

Zbroja
z ok. 1650 roku

Złota moneta
z ok. 350 roku p.n.e.

Rzeźba Matki Boskiej
z ok. 1410 roku

Zapisz tytuły książek, w których
znajdziesz informacje
o zaprezentowanych źródłach.

zbroja – _____

moneta – _____

rzeźba – _____

6 Napisz, czy wynalezienie pisma słusznie uznano za datę graniczną
między prehistorią a starożytnością. Uzasadnij odpowiedź.

2.2 Obliczamy czas

- 1 Wykreśl z poziomych i pionowych rzędów diagramu nazwy pięciu jednostek czasu. Następnie uporządkuj odcinki czasu od najkrótszego do najdłuższego.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

- 2 Do którego wieku należy dany rok?

1215 rok	—	_____	1986 rok	—	_____
2003 rok	—	_____	12 rok	—	_____
753 rok p.n.e.	—	_____	1789 rok	—	_____
1450 rok	—	_____	1800 rok	—	_____
960 rok	—	_____	44 rok p.n.e.	—	_____

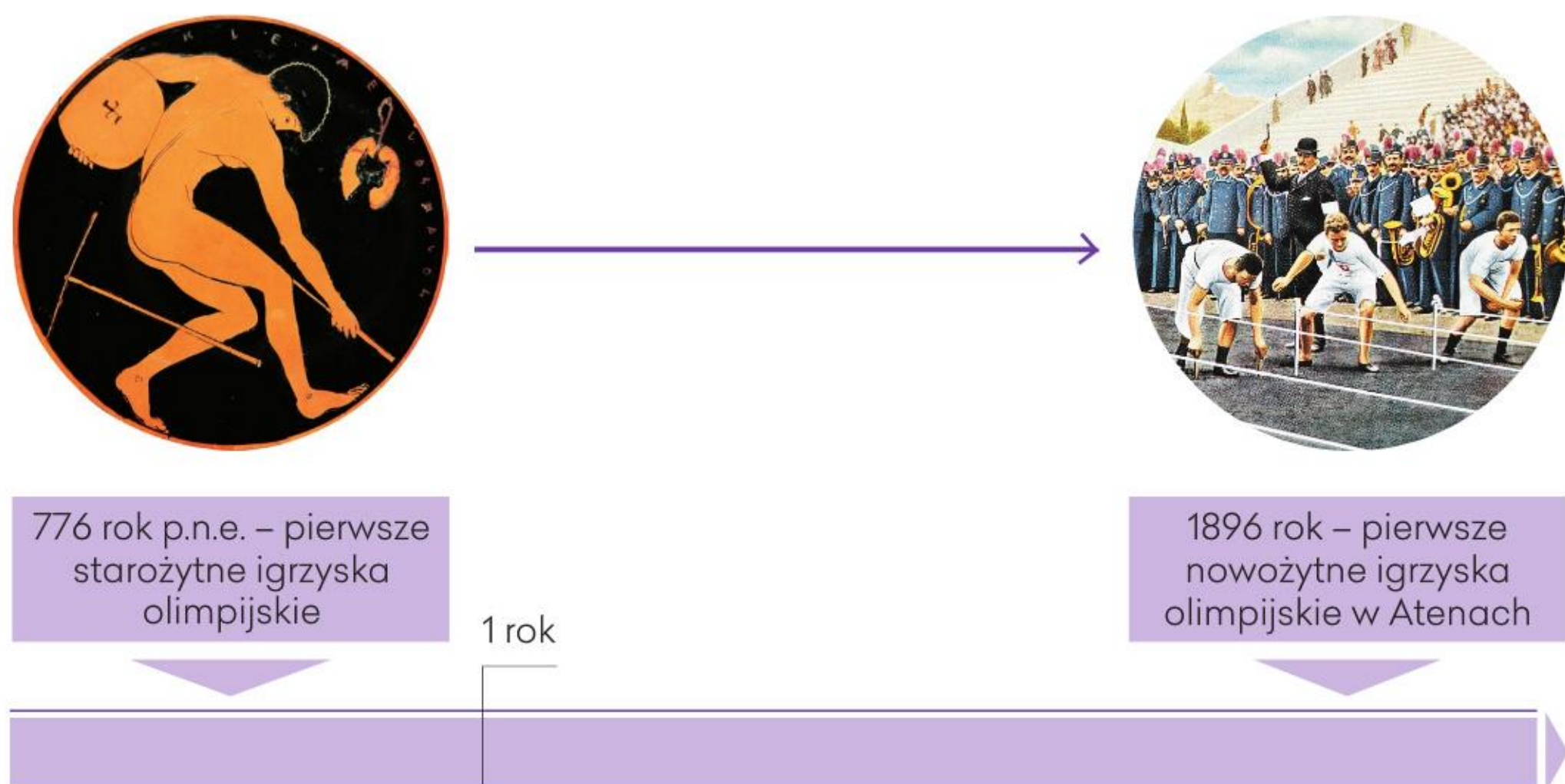
- 3 Do którego wieku i której jego połowy należy dany rok?

1138 rok	—	_____	1000 rok	—	_____
2023 rok	—	_____	38 rok	—	_____
801 rok	—	_____	1950 rok	—	_____
49 rok	—	_____	1876 rok	—	_____
1990 rok	—	_____	1400 rok	—	_____

- 4 Oznacz na osi czasu:
- literą A – pierwszy rok XXI stulecia,
 - literą B – ostatni rok XX wieku,
 - literą C – pierwszy rok XX stulecia.
- Wpisz litery we właściwe kratki.

- 5 Ile lat upłynęło między zaznaczonymi na osi czasu wydarzeniami?

Odpowiedź:

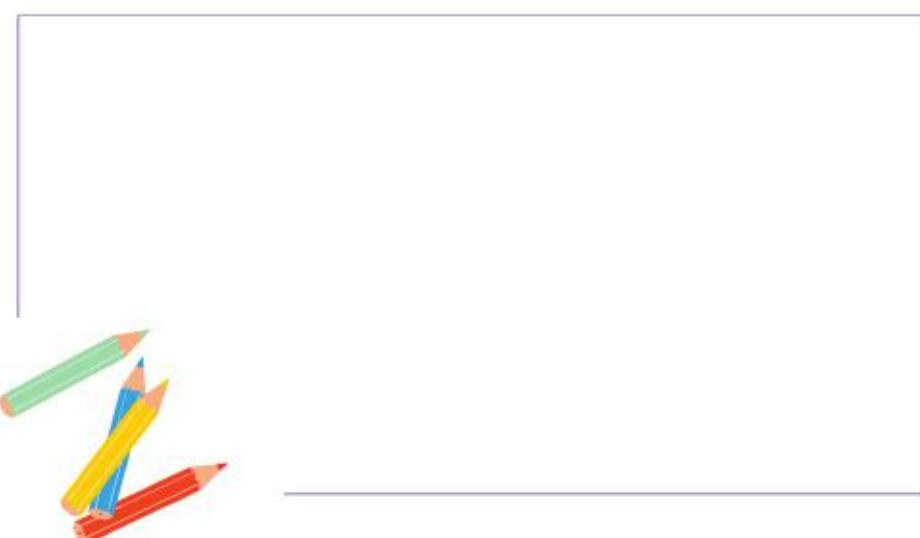
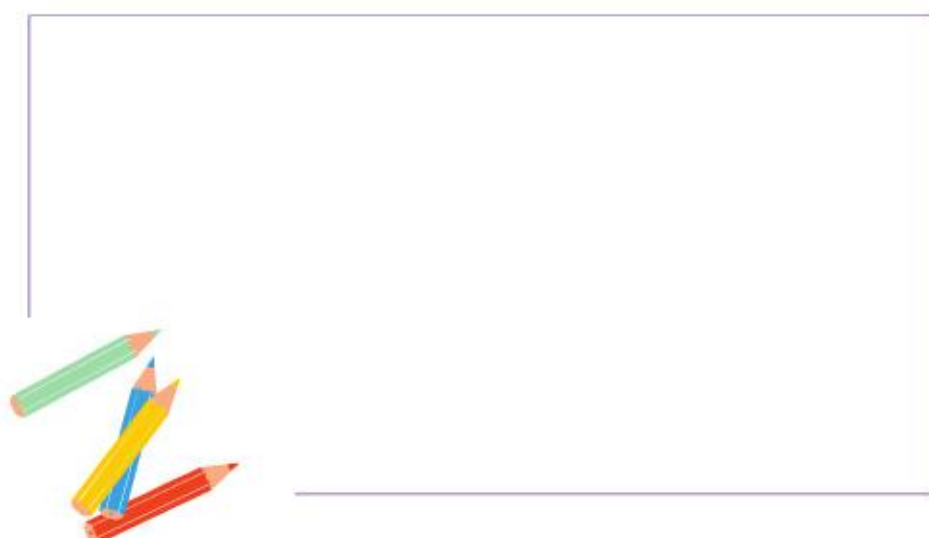
Od pierwszych starożytnych igrzysk olimpijskich do pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich upłynęło _____ lat.

- 6 Narysuj wynalazek pochodzący:

a) z XIX wieku,

b) z XX wieku.

2.3 Mapa w historii

- 1** Do korzystania z mapy niezbędna jest znajomość kierunków geograficznych. Zapisz podane nazwy w odpowiednich miejscach.

północ

zachód

południe

wschód

- 2** Połącz ze sobą odpowiednie fragmenty zdań.

Legenda mapy...	•	•	...informuje między innymi o tematyce mapy.
Tytuł mapy...	•	•	...wskazuje, ile razy pomniejszono odległości na mapie.
Skala mapy...	•	•	...zawiera opis symboli użytych na mapie.

- 3** Zapoznaj się z mapą znajdującą się w podręczniku na s. 36. Wstaw znak ✕ w kratki obok informacji, które można odczytać z mapy.

- ☐ ukształtowanie powierzchni
- ☐ sąsiedzi Polski w średniowieczu
- ☐ ziemie przyłączone przez Bolesława Chrobrego
- ☐ granice współczesnej Polski
- ☐ gospodarka państwa polskiego
- ☐ obszar państwa polskiego na początku XI wieku

4 Zaprojektuj symbole, którymi można byłoby oznaczyć na mapie:

a) twój dom,

b) szkołę,

c) kościół.

5 Napisz, co oznaczają pokazane symbole. Wykorzystaj wyrażenia zamieszczone w ramce. Jeden przykład jest zbędny.

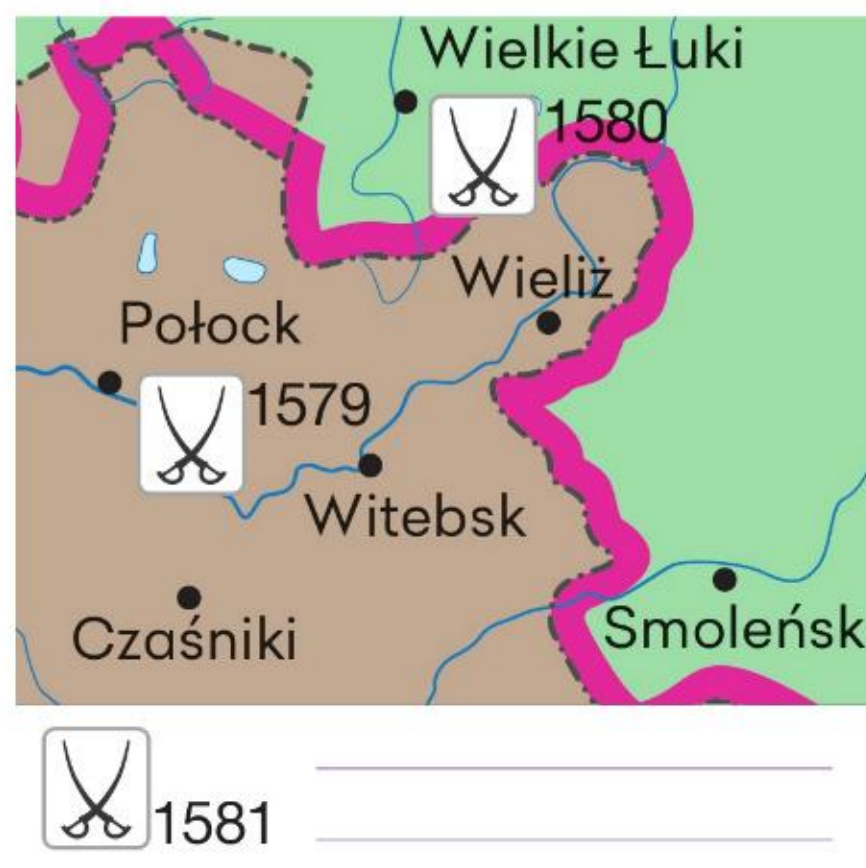
miejsce bitwy

kierunki działań wojsk

terytoria zależne

granice państw

miejsce podpisania rozejmu

Podsumowanie działu 2

- 1** Przyjrzyj się znaczkom pocztowym upamiętniającym ważne postacie i wydarzenia z historii Polski. Wykonaj polecenie.

A

B

C

D

E

Dokończ zdania. Wpisz odpowiednie litery w wyznaczonych miejscach. W razie potrzeby skorzystaj z dostępnych źródeł informacji.

- Znaczek pocztowy wydany chronologicznie najwcześniej został oznaczony literą _____.
- Znaczek pocztowy wydany chronologicznie najpóźniej został oznaczony literą _____.
- Wydarzenia z XVIII wieku upamiętniono na znaczkach oznaczonych literami _____ i _____.
- Wydarzenie z pierwszej połowy XX wieku upamiętniono na znaczku oznaczonym literą _____.
- Wydarzenie z drugiej połowy XX wieku upamiętniono na znaczku oznaczonym literą _____.

2 Przeczytaj tekst źródłowy. Odpowiedz na pytanie i wykonaj polecenie.

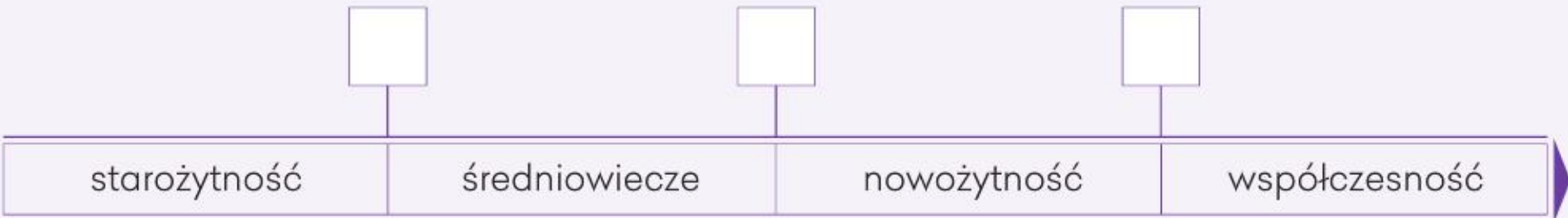
Na trzydziesty drugi dzień po wyjeździe z Kadyksu¹ przybyłem na Morze Indyjskie² i odkryłem tam bardzo liczne i gęsto zaludnione wyspy, które bez czyjegokolwiek protestu objąłem w posiadanie najmiłościwszego króla [Hiszpanii] [...]. Pierwszą z owych wysp, którą Indowie mianowali Guanahani, nazwałem San Salvador³ [czyt. salvador] [...]. [...]

Krzysztof Kolumb
Naczelnik floty oceanicznej

Źródło: *Wiek XVI–XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1999

¹ Kadyks – miasto w południowo-zachodniej Hiszpanii.
² Morze Indyjskie – chodzi o Ocean Atlantycki.
³ San Salvador – wyspa na Oceanie Atlantyckim w archipelagu Bahamów w Ameryce Środkowej.

Na przełomie których epok rozegrało się wydarzenie opisane w tekście? Wstaw znak X w odpowiednią kratkę na osi czasu.

3 Przyjrzyj się poniższemu afiszowi. Wykonaj polecenia.

a) Uzupełnij poniższe zdanie.
Przyporządkuj do każdej cyfry właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A i B.
Wydarzenie, o którym informuje afisz, miało miejsce w 1. _____
połowie 2. _____ wieku.

- 1. A. pierwszej 2. A. XIX
- 2. B. drugiej 2. B. XX

b) Zapisz rok skonstruowania wynalazku, którego nazwa znajduje się na plakacie.

Źródło: J. Dąbrowski, *Zabawy naszych pradziadków*, Warszawa 1994

3.1 Historia mojej rodziny

- 1 Przyjrzyj się fotografii. Odpowiedz na pytania.

- a) Jaka tradycja rodzinna jest podtrzymywana w rodzinie Niewczyków?

- b) Jakie korzyści dla rodziny mogą płynąć z kultywowania tego typu tradycji?

- ---
- ---

- c) Która z tradycji podtrzymywanych w twojej rodzinie jest dla ciebie szczególnie ważna? Dlaczego?

- 2 Wyjaśnij, dlaczego historię rodzinną ukazuje się w formie drzewa.

- 3 Wymień jedno wydarzenie z historii swojej rodziny, które miało miejsce w:

- a) XX wieku – _____,
- b) XXI wieku – _____.

3.2 Moja mała ojczyzna

- 1 Napisz, co odróżnia twoją małą ojczyznę od innych miejsc na świecie.

- 2 Przyjrzyj się fotografii tablicy pamiątkowej. Odpowiedz na pytania.

- a) Komu została poświęcona tablica przedstawiona na zdjęciu?

- b) Czy tę postać można uznać za lokalnego społecznika? Dlaczego?

- c) Kiedy żyła ta osoba? W którym wieku lub na przełomie których wieków?

3 Zapoznaj się z konturową mapą Polski. Wykonaj polecenia.

a) Zaznacz na mapie swoją miejscowość. Zapisz jej nazwę poniżej.

b) Zamaluj region, w którym mieszkasz. Napisz jego nazwę na mapie.

c) Poniżej zapisz nazwę największego miasta w twoim regionie.

4 Wymień trzy zabytki, które można obejrzeć w twoim regionie.

- _____
- _____
- _____

3.3 Duża ojczyzna – Polska

1 Przeczytaj tekst źródłowy. Wykonaj polecenia.

W radomskiej szkole nie mogli uczniowie zrozumieć, dlaczego lepiej żyć gromadą, aniżeli w pojedynkę. Pani nauczycielka kazała przynieść Wickowi wiązkę cienkich drewien, a kiedy przyniósł, rzekła do niego:

– Przełam...

Trudził się Wicek i wysiłał, ale nie mógł przełamać. Kazała mu pani nauczycielka rozwiązać drewna i połamać każde z osobna. Zrobił to Wicek z łatwością.

– Otóż widzicie – rzekła pani nauczycielka do uczniów – tak samo bywa i z całym narodem: póki trzyma się razem, nic go nie złamie, ale niech tylko każdy pójdzie oddzielnie, połamiał go, jak te drewienka.

Źródło: K. Chmielewski, *Katechizm małego obywatela*, Kraków 1927

a) Napisz, jaka nauka wypływa z tej opowiadki.

b) Wymień elementy, które łączą Polaków w jeden naród.

- _____
 - _____
- _____
 - _____

2 Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Oficjalna nazwa państwa polskiego to Rzeczpospolita Polska.	☐ P	☐ F
Polska to kraj leżący w zachodniej części kontynentu europejskiego.	☐ P	☐ F
Nasze państwo od wschodu sąsiaduje z Niemcami, a od zachodu – z Białorusią.	☐ P	☐ F

3

Podpisz ważne zabytki Polski. Napisz nazwę regionu, w którym dany obiekt się znajduje.

Region: _____

Region: _____

Region: _____

Region: _____

Region: _____

Region: _____

4 Przyjrzyj się fotografii. Wykonaj polecenia.

a) Wymień polskie symbole narodowe, które są widoczne na zdjęciu.

- _____
- _____

b) Podaj dwa rodzaje uroczystości, na których symbole narodowe są eksponowane.

- _____
- _____

5 Połącz nazwy świąt państwowych z odpowiednimi datami. Jedna data jest zbędna.

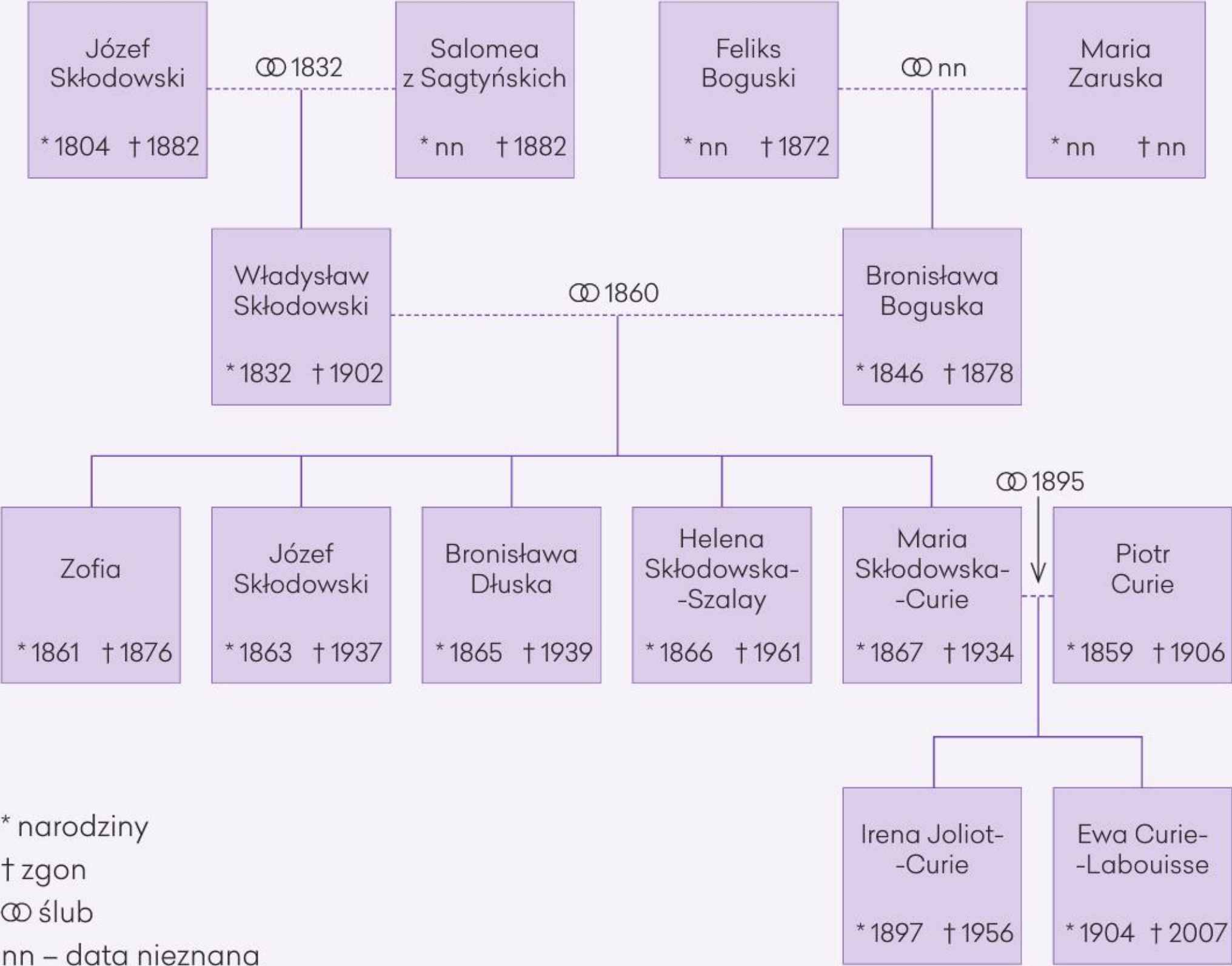
Święto Wojska Polskiego	•	• 11 listopada
Narodowe Święto Niepodległości	•	• 15 sierpnia
Święto Narodowe Trzeciego Maja	•	• 6 stycznia
		• 3 maja

6 Opisz wybrane miejsce pamięci narodowej znajdujące się w twojej okolicy. Napisz, jakie wydarzenia upamiętnia.

Podsumowanie działu 3

1 Zapoznaj się z drzewem genealogicznym rodziny Marii Skłodowskiej-Curie. Wykonaj polecenia.

a) Uzupełnij fragmenty wspomnień wybitnej polskiej uczzonej. Wpisz w wyznaczone miejsca właściwe imiona członków rodziny Skłodowskich.

Ojciec mój, _____, [...] pracował w Warszawie, jako nauczyciel fizyki i matematyki w szkołach średnich [...]. Poślubił _____ Boguską, kobietę, której sposób życia mu odpowiadał, ponieważ, chociaż jeszcze bardzo młoda, posiadała gruntowne, jak na owe czasy, wykształcenie i była przełożoną jednej z najlepszych szkół dla dziewcząt w Warszawie. [...]

Urodzona w Warszawie, 7 listopada 1867 roku, byłam ostatnim z pięciorga dzieci. Ponieważ jednak najstarsza siostra zmarła wcześnie, w piętnastym roku życia, pozostało więc nas czworo [...]. [...] Brat mój, _____ Skłodowski, po ukończeniu studiów lekarskich został z czasem ordynatorem jednego z głównych szpitali warszawskich. Ja i moje siostry myślałyśmy poświęcić się nauczycielstwu za przykładem rodziców. Jednak najstarsza, _____, zmieniła później zamiar i postanowiła pójść na medycynę. Otrzymawszy dyplom lekarski w uniwersytecie paryskim, wyszła za mąż za Kazimierza Dłuskiego, lekarza Polaka w Paryżu. [...] Druga moja siostra _____, z męża Szalayowa [czyt. szalajowa], pracowała przez lat szereg z wielkim pożytkiem w szkołach prywatnych warszawskich. [...]

Źródło: *Maria Skłodowska-Curie o swoim życiu i pracach*, Warszawa 1935 [pisownia uwspółcześniona]

- b) Ustal daty powstania poniższych fotografii. Wstaw znak ✕ w odpowiednią kratkę pod każdym zdjęciem.

Maria (pierwsza z lewej) z ojcem i siostrami – Bronisławą i Heleną

☐ 1890 rok

☐ 1903 rok

Maria i Piotr Curie podczas podróży poślubnej

☐ 1895 rok

☐ 1906 rok

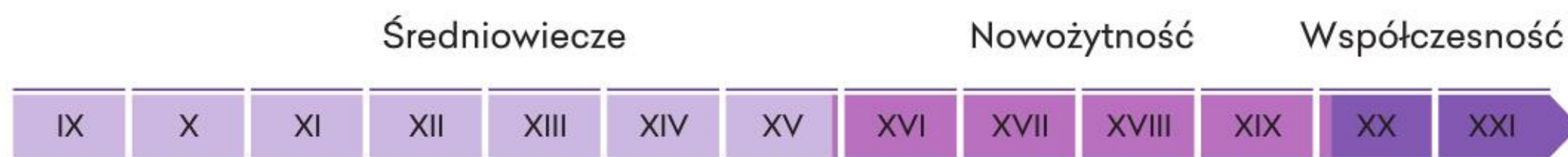
Maria z córkami – Ewą (pierwsza z lewej) i Ireną

☐ 1904 rok

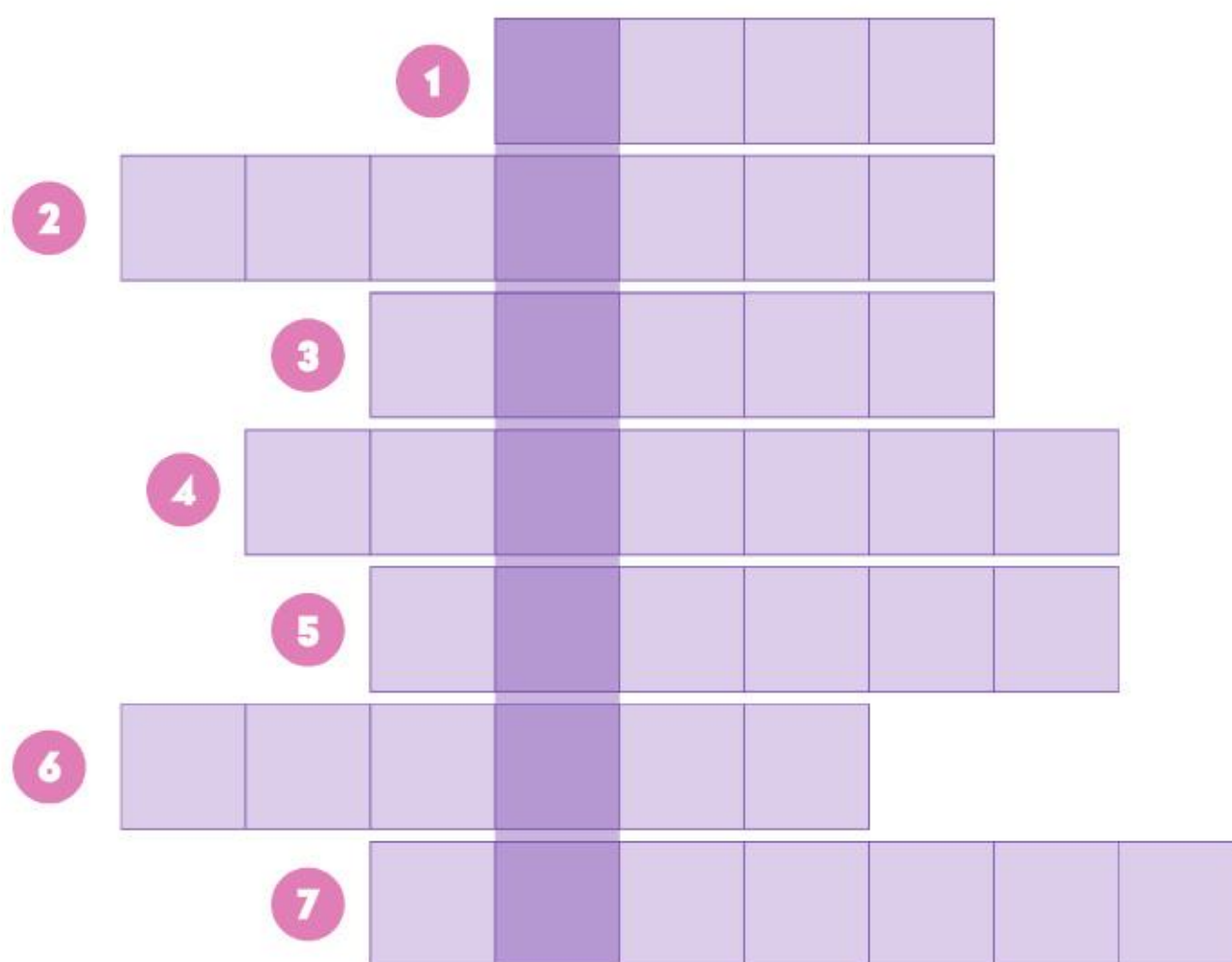
☐ 1908 rok

4.1 Początki państwa polskiego

- 1 Zaznacz na osi czasu datę przyjęcia chrztu przez Mieszka I.

- 2 Rozwiąż krzyżówkę. Zapisz hasło. Ułóż pytanie, na które odpowiedź będzie główne hasło krzyżówki.

1. Warowna osada w państwie Mieszka I.
2. Chronologiczny zapis wydarzeń, np. z życia państwa.
3. Od jego imienia pochodzi nazwa pierwszej polskiej dynastii.
4. Pierwszy historyczny władca Polski.
5. Żona Piasta, matka Siemowita.
6. Gall... – autor pierwszej polskiej kroniki.
7. Czeska księżniczka, którą poślubił Mieszko.

Hasło główne: _____

Pytanie: _____

3 Podaj jedną przyczynę i jeden skutek chrztu Polski.

Przyczyna

Wydarzenie

Chrzest Mieszka I
w 966 roku

Skutek

4 Przeczytaj fragment relacji kupca i podróżnika Ibrahima ibn Jakuba na temat państwa Mieszka I. Wykonaj polecenia i odpowiedz na pytanie.

A co się tyczy kraju Mieszka, to [jest] on najrozleglejszy z ich [słowiańskich] krajów. Obfituje on w żywność, mięso, miód i rolę orną [...]. Ma on [Mieszko] trzy tysiące pancernych [podzielonych na] oddziały, a setka ich znaczy tyle co dziesięć secin [setek] innych [wojowników]. Daje on tym mężom odzież, konie, broń i wszystko, czego tylko potrzebują.

Źródło: Ibrahima ibn Jakuba o państwie Mieszka I, w: Wiek V–XV w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 2003

a) Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Autor relacji przedstawił państwo pierwszych Piastów jako kraj silny i zamożny.	☐ P	☐ F
Państwo Mieszka I było największym państwem średniowiecznej Europy.	☐ P	☐ F

b) Napisz, jak Mieszko I traktował swoich wojowników. Dlaczego?

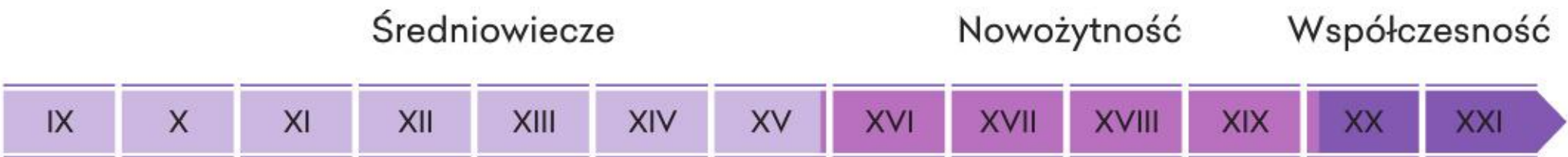
4.2 Pierwszy król Polski

1 Spośród poniższych wydarzeń oznaczonych literami A–C wybierz przyczynę i skutek zjazdu gnieźnieńskiego. W każdym wierszu tabeli zaznacz właściwą literę. Jeden przykład jest zbędny.

Przyczyna zjazdu gnieźnieńskiego.	☐ A	☐ B	☐ C
Skutek zjazdu gnieźnieńskiego.	☐ A	☐ B	☐ C

- A. Utworzenie arcybiskupstwa w Gnieźnie.
- B. Pielgrzymka Ottona III do grobu św. Wojciecha.
- C. Koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski.

2 Zaznacz i zapisz na osi czasu datę zjazdu gnieźnieńskiego.

3 Wstaw znak ✕ w kratki przy informacjach, które dotyczą Bolesława Chrobrego.

- ☐ Następca Mieszka I.
- ☐ Pierwszy historyczny władca Polski.
- ☐ Autor pierwszej średniowiecznej kroniki.
- ☐ Główny uczestnik zjazdu gnieźnieńskiego.
- ☐ Mąż czeskiej księżniczki Dobrawy.
- ☐ Pierwszy król Polski.

4 Opisz państwo Piastów. Wykorzystaj wyrazy: *książę*, *dynastia*, *religia*.

5 Uzupełnij tekst.

Biskup Wojciech przyjaźnił się z wieloma władcami średniowiecznej Europy, w tym z księciem Polan _____.
W 997 roku polski książę pomógł Wojciechowi w zorganizowaniu wyprawy misyjnej na ziemie zamieszkane przez _____.
Celem misji było nawrócenie pogan na _____.
Misja Wojciecha zakończyła się niepowodzeniem, a Prusowie zabili misjonarza. Bolesław wykupił ciało duchownego od pogan i złożył w katedrze w _____. W 1000 roku pielgrzymkę do grobu św. Wojciecha odbył cesarz rzymski i król niemiecki _____.
Wydarzenie to określa się jako _____.
Jego najważniejszym skutkiem było utworzenie w Polsce niezależnego _____.

6 Przeczytaj fragment kroniki Galla Anonima. Wykonaj polecenia.

[Bolesław] po męsku rządził królestwem i za łaską Bożą w taką wzrósł cnotę i potęgę, iż ozłocił – że tak powiem – całą Polskę swą zacnością. Któż bowiem zdoła godnie opowiedzieć jego mężne czyny i walki stoczone z narodami okolicznymi, a cóż dopiero na piśmie przekazać [je] pamięci?

Źródło: Gall Anonim, *Kronika polska*, tłum. R. Grodecki, Wrocław 1989

a) Napisz, jaki był stosunek kronikarza do Bolesława Chrobrego.

b) Odszukaj w encyklopedii lub internecie jeden fakt, który potwierdzałby opinię Galla Anonima na temat władcy. Zapisz informację poniżej.

4.3 Ostatni z Piastów

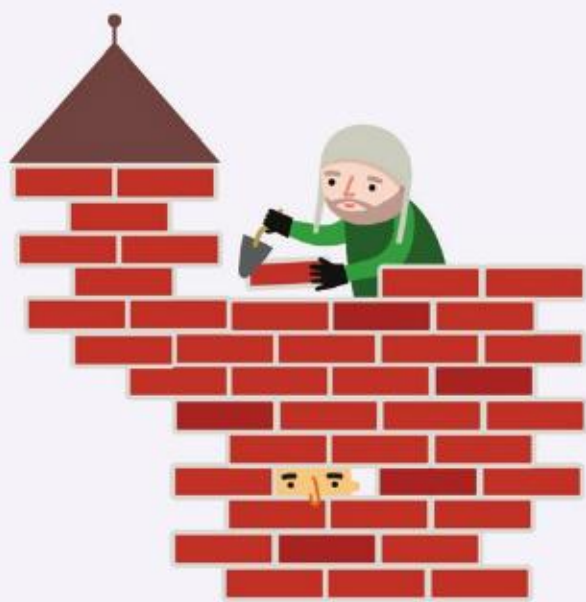
1 Zaznacz na osi czasu okres panowania Kazimierza Wielkiego. Oblicz, ile to lat. Uzupełnij zdanie.

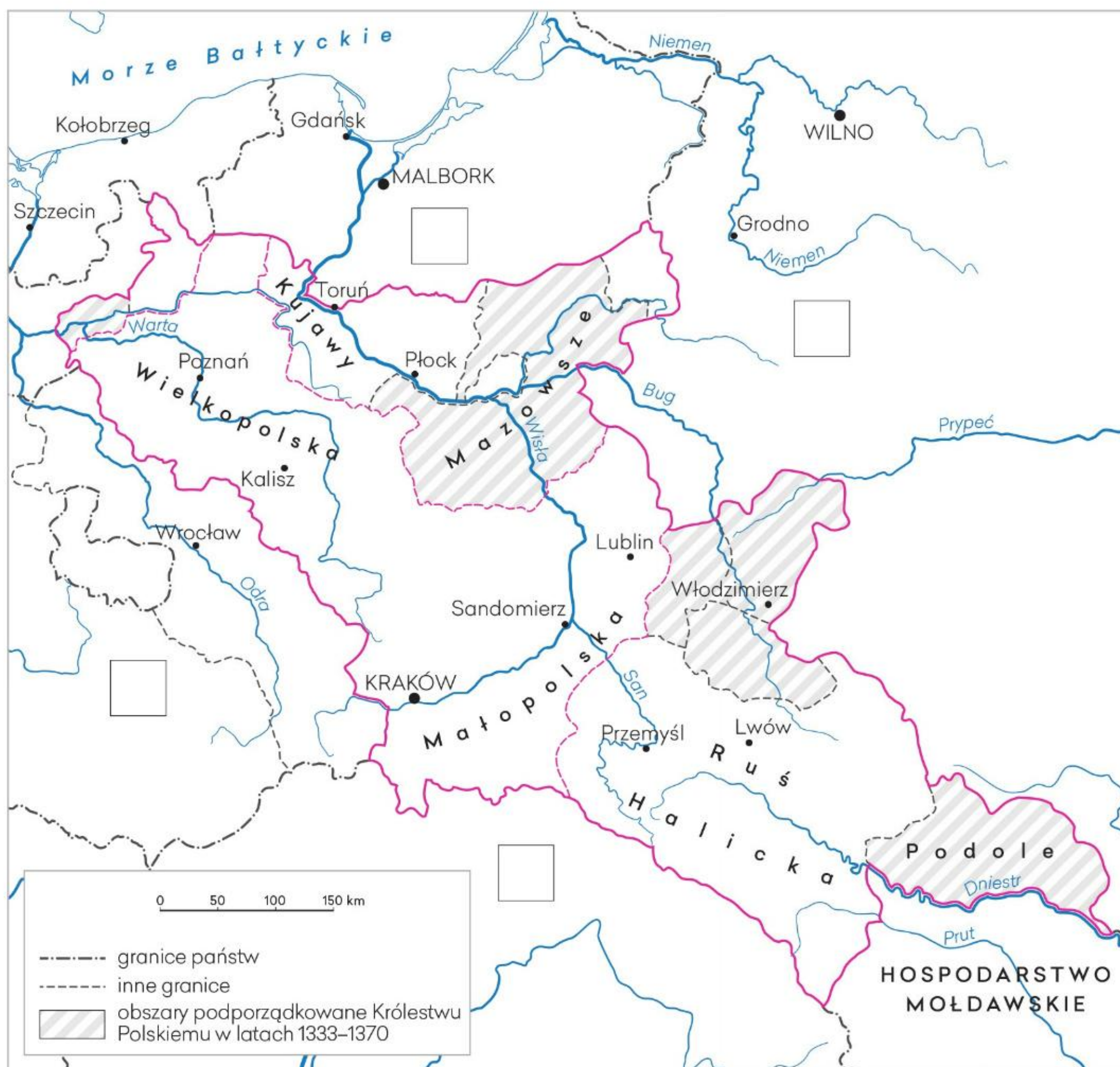
Średniowiecze							Nowożytność			Współczesność		
IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX	XXI

Kazimierz Wielki panował _____ lat.

2 Poniżej wymieniono zasługi Kazimierza Wielkiego w różnych dziedzinach. Wpisz właściwe litery w odpowiednie rubryki tabeli.

- A. Zakładanie wsi i miast.
- B. Budowa zamków obronnych na granicach.
- C. Zwiększenie dochodów królewskiego skarbu.
- D. Utworzenie Akademii Krakowskiej.
- E. Zażegnanie konfliktów z sąsiadami.
- F. Ufundowanie licznych kościołów i dzieł sztuki.
- G. Sprowadzanie osadników na ziemie polskie.
- H. Otoczenie murami wielu miast.
- I. Usprawnienie zarządzania kopalniami soli.

Zasługi Kazimierza Wielkiego w dziedzinie		
obronności	gospodarki	kultury i nauki
		
_____	_____	_____

- Zamaluj dowolnym kolorem obszar Królestwa Polskiego z początku panowania Kazimierza Wielkiego.
- Zaznacz czarną linią granicę państwa polskiego z końca panowania ostatniego króla z dynastii Piastów.
- Wpisz w kratki na mapie litery odpowiadające poszczególnym państwom.
 - A – Wielkie Księstwo Litewskie
 - B – Państwo Zakonu Krzyżackiego
 - C – Królestwo Węgierskie
 - D – Królestwo Czeskie

Podsumowanie działu 4

1 Przeczytaj teksty źródłowe. Wykonaj polecenia.

Źródło A

[...] na przybycie cesarza [Bolesław] przygotował przedziwne [wprost] cuda; najpierw hufce przeróżne rycerstwa, następnie dostojników rozstawił jak chóry na obszernej równinie, a poszczególne, z osobna stojące hufce wyróżniała odmienna barwa strojów. A nie była to [tania] pstrokaczna byle jakich ozdób, lecz najkosztowniejsze rzeczy, jakie można znaleźć gdziekolwiek na świecie. [...] Złoto bowiem za jego czasów było tak pospolite u wszystkich jak [dziś] srebro, srebro zaś było tanie jak słoma.

Źródło: Gall Anonim, dz. cyt.

Źródło B

Pragnąc pokazać zamożność i dostatek swego Królestwa, [...] król polski Kazimierz [...] raczył królów, książąt i panów, którzy się zjechali, wyszukanymi potrawami, przyjmując każdego wspaniale. Nie poprzestając na tym, po każdym daniu, codziennie posyłał wszystkim królom i gościom drogocenne dary, których wartość i wielka ilość budziła podziw [...]. Ale i rajca krakowski Wierzynek [...] uznał, że i on winien się postawić. Zaprosił na ucztę do swego domu pięciu królów i wszystkich książąt, panów i gości.

Źródło: J. Długosz, *Roczniki, czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, ks. 9, Warszawa 2009

a) Dokończ zdanie. Wpisz odpowiednią literę w wyznaczonym miejscu.
Wydarzenie chronologicznie wcześniejsze zostało opisane w tekście _____.

b) Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Zdarzenia przedstawione w obu tekstach rozegrały się w Krakowie.	☐ P	☐ F
Obaj kronikarze podkreślali zamożność państwa polskiego.	☐ P	☐ F
Bohaterem tekstu A jest władca, który został pierwszym królem Polski.	☐ P	☐ F

2 Przeczytaj tekst źródłowy i przyjrzyj się płaskorzeźbie. Wykonaj polecenia.

[...] wydała mu się lepsza myśl,
żeby pójść zwalczać bożków i bałwany
w kraju Prusów, gdyż ta kraina
była bliższa i znana wspomnianemu
księciu [Bolesławowi]. [...] przybył
najpierw do miasta Gdańska,
położonego na skraju rozległego
państwa [tego księcia] i dotykającego
brzegu morza.

Źródło: J. Kanapariusz, [...] *żywot pierwszy*,
oprac. i komentarz J. Karwasińska,
przeł. K. Abgarowicz, Gdańsk 2009

Płaskorzeźba z Drzwi Gnieźnieńskich,
XII wiek

Napisz, czy tekst i płaskorzeźba odnoszą się do tego samego wydarzenia historycznego. Uzasadnij odpowiedź.

Odpowiedź: _____

Uzasadnienie: _____

3 Przyjrzyj się fotografiom. Odpowiedz na pytania.

a) Do jakiego rodzaju źródeł historycznych należy ukazany przedmiot?

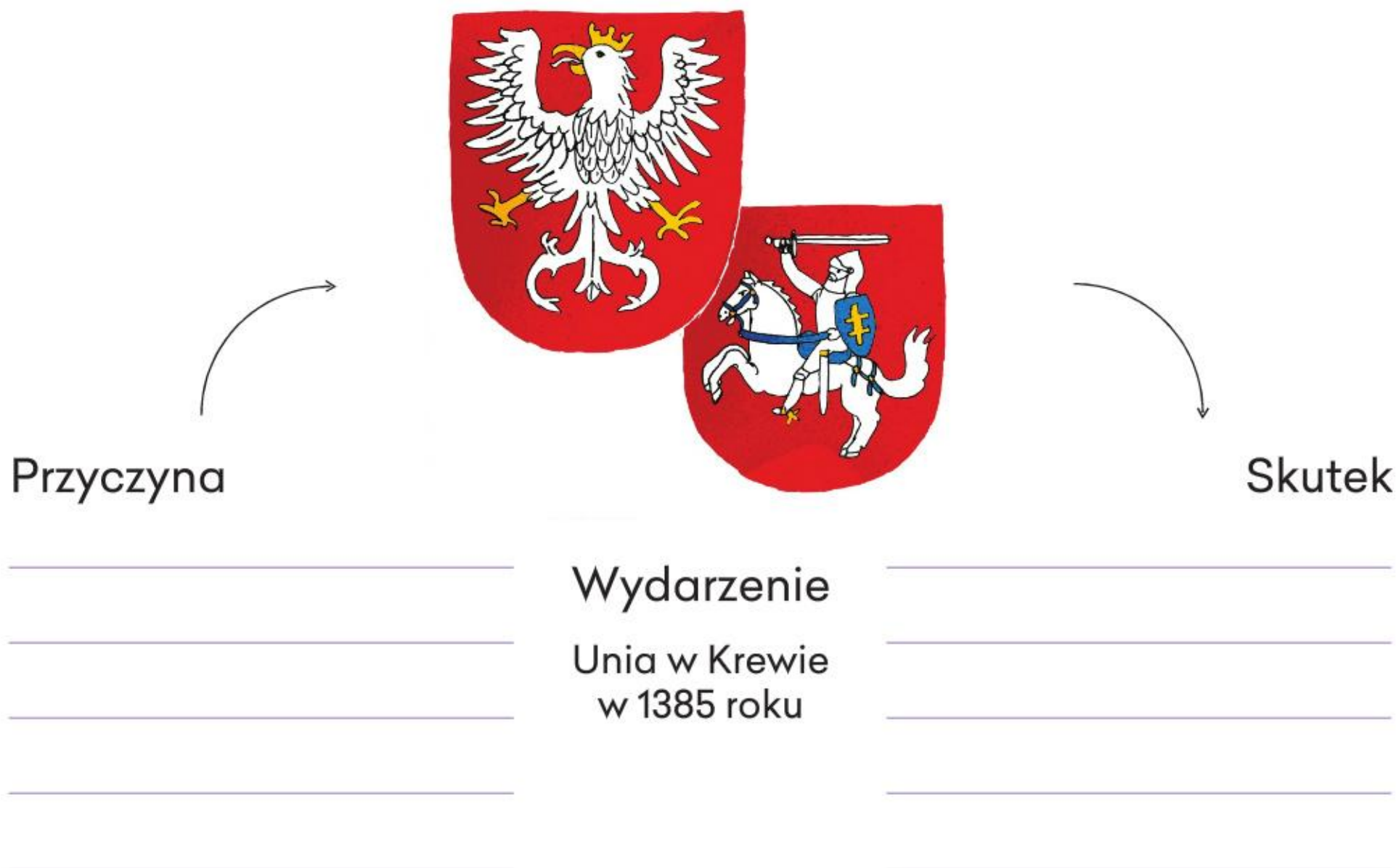
Awers i rewers denara z czasów pierwszych Piastów, XI wiek

b) Jaką funkcję pełnił on w średniowieczu?

c) W jaki sposób na denarze podkreślono fakt, że Polska jest krajem chrześcijańskim?

5.1 Zwycięski sojusz

- 1 Podaj jedną przyczynę i jeden skutek unii w Krewie.

- 2 Przyjrzyj się fotografii. Wykonaj polecenia.

Pomnik Jadwigi i Jagiełły
na krakowskich Plantach

- a) Napisz, jakie wydarzenie historyczne upamiętnił autor rzeźby.

- b) Wyjaśnij znaczenie poszczególnych elementów.

krzyż –

herby Polski i Litwy –

3

Zapoznaj się z mapą. Wykonaj polecenia.

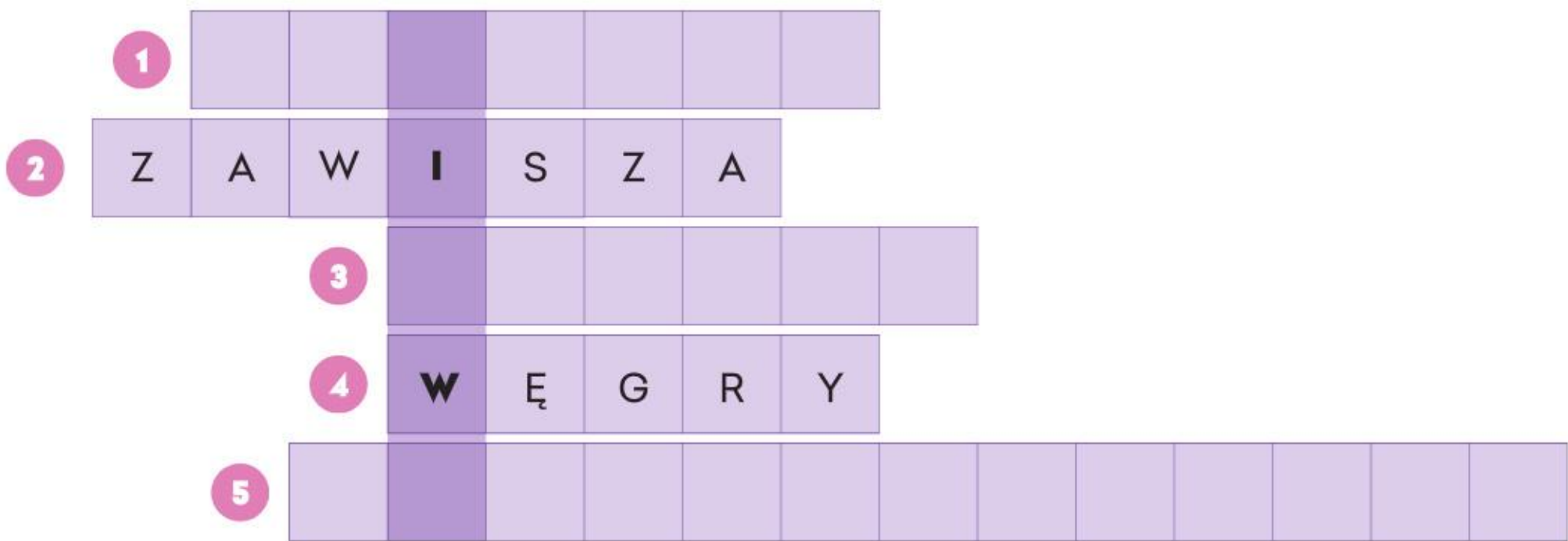
- Zamaluj dowolnym kolorem obszar Królestwa Polskiego.
- Zaznacz niebieską linią granicę państwa polsko-litewskiego po unii w Krewie.
- Wstaw znak **X** w kratkę obok miejscowości, w pobliżu której Polacy i Litwini odnieśli zwycięstwo nad Krzyżakami w 1410 roku.

4

Uporządkuj podane wydarzenia w kolejności chronologicznej. Wpisz w kratki cyfry od 1 do 5.

- ☐ Objęcie polskiego tronu przez Jadwigę.
- ☐ Zawarcie unii w Krewie.
- ☐ Bitwa pod Grunwaldem.
- ☐ Koronacja Jagiełły na króla Polski.
- ☐ Śmierć Ludwika Andegaweńskiego.

- 5 Rozwiąż krzyżówkę. Do podanych już haseł ułóż opisy. Postaraj się, aby były one związane z lekcją. Zapisz hasło główne.

1. Miasto nad Nogatem. Stolica państwa zakonu krzyżackiego.
2. _____
3. Trzymana w ręku osłaniała rycerza podczas walki.
4. _____
5. Nazwa dynastii, której założycielem był Władysław Jagiełło.

Hasło główne: _____

- 6 Określ, jakie cechy charakteru przedstawionych postaci uwidoczniły się w ich zachowaniach. Wpisz podane wyrazy we właściwe rubryki tabeli (jedna cecha nie pasuje).

wierność	mądrość	pobożność	hojność
----------	---------	-----------	---------

Wydarzenia	Cecha
Decyzja księcia Jagiełły o zawarciu przez Litwę unii z Polską.	
Zapisanie przez Jadwigę swoich kosztowności na rzecz Akademii Krakowskiej.	
Udział Zawiszy Czarnego w bitwie pod Grunwaldem po stronie króla Polski.	

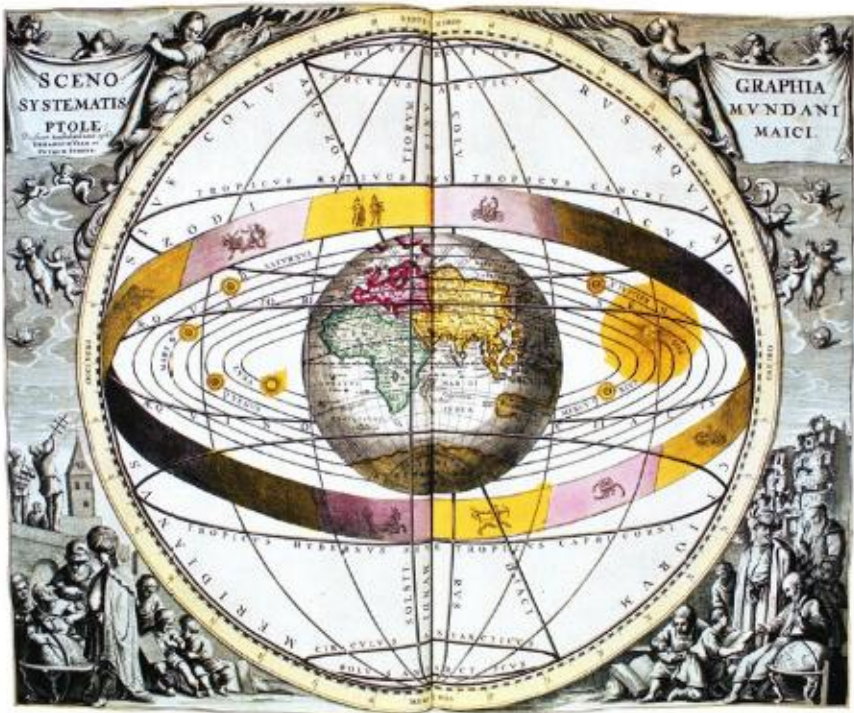
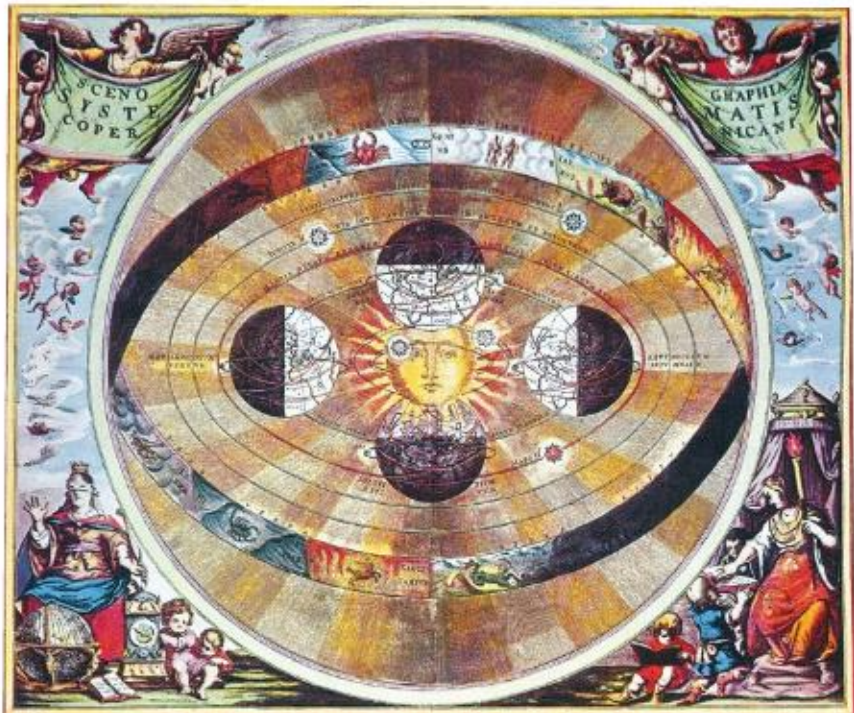
5.2 Mikołaj Kopernik i jego odkrycie

- 1 Zaznacz na osi czasu datę narodzin i śmierci Mikołaja Kopernika. Oblicz, ile lat żył uczony. Uzupełnij zdanie.

Średniowiecze							Nowożytność			Współczesność		
IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX	XXI

Mikołaj Kopernik żył _____ lat.

- 2 Na której ilustracji zobrazowano teorię Mikołaja Kopernika? Wstaw znak ✕ w odpowiednią kratkę. Uzasadnij swój wybór.

☐☐

Uzasadnienie: _____

- 3 Wyobraź sobie, że poproszono cię o zorganizowanie wycieczki *Śladami Mikołaja Kopernika*. Do podanych miast dopisz po jednym zabytku związanym z życiem astronoma.

Toruń – _____

Kraków – _____

Olsztyn – _____

Frombork – _____

5.3 Złoty wiek

1 Zaznacz na osi czasu okres zwany złotym wiekiem Polski.

2 Przeanalizuj dane zamieszczone w tabeli. Wykonaj polecenia.

Rok	Zboże w łasztach ¹
1510	9 700
1530	10 200
1557	40 500

Rok	Zboże w łasztach
1583	62 800
1608	87 400
1618	116 300

Źródło: *Wiek XVI–XVIII w źródłach...*

¹ Łaszt – dawna miara objętości; 1 łaszt pszenicy ważył ok. 2400 kilogramów.

a) Zapisz jeden wniosek wynikający z informacji podanych w tabeli.

- b) Wstaw znak ✕ w kratki obok zdań, które wyjaśniają skutki rosnącego wywozu polskiego zboża przez Gdańsk.
- ☐ W Europie wzrosło zapotrzebowanie na zboże z Polski.
- ☐ Szlachta czerpała pokaźne zyski ze sprzedaży ziarna.
- ☐ Gdańsk został przyłączony do Rzeczypospolitej.
- ☐ Nastąpił rozwój gospodarczy polskich miast.

3 Wstaw znak ✕ w kratki obok zdań opisujących szlachtę w XVI wieku.

- ☐ Wywodziła się z dawnego rycerstwa.
- ☐ Jej głównym zajęciem był handel.
- ☐ Miała niewielki wpływ na sprawy publiczne.
- ☐ Otaczała mecenatem artystów i uczonych.
- ☐ Posiadała znaczne dobra ziemskie.

4 Napisz, co świadczyło o rozwoju XVI-wiecznej Rzeczypospolitej w dziedzinie:

• gospodarki – _____

• kultury – _____

5 Zapoznaj się z kalendarium życia Jana Zamoyskiego. Wykonaj polecenia.

1542 – urodził się w Skokówce w woj. lubelskim.

1561–1564 – studiował na uniwersytecie w Padwie we Włoszech.

1578 – został kanclerzem wielkim koronnym.

1580 – założył miasto Zamość.

1580–1581 – odznaczył się w wojnie z Moskwą.

1581 – został hetmanem wielkim koronnym.

1588 – pokonał w bitwie pod Byczyną wojska Maksymiliana Habsburga.

1594 – założył Akademię Zamojską.

1605 – zmarł w Zamościu.

Na podstawie: Encyklopedia PWN. Wielkie biografie – przywódcy, reformatorzy, myśliciele, Warszawa 2007

a) Wymień urzędy, jakie Jan Zamoyski sprawował w Rzeczypospolitej.

b) Przytocz fakty z życia Jana Zamoyskiego, które świadczą o nim jako:

• polityku – _____

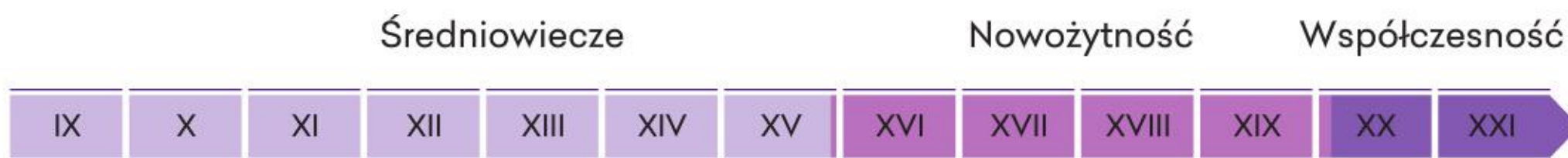
• wybitnym wodzu – _____

• mecenasie kultury – _____

6 Napisz, jak rozumiesz słowa Jana Zamoyskiego: *Zawsze takie Rzeczypospolite będą, jakie ich młodzieży chowanie.*

5.4 Stulecie wojen

- 1** Zaznacz na osi czasu:
- datę rozpoczęcia wojny ze Szwecją (tzw. potopu szwedzkiego),
 - rok, w którym odbyła się bitwa pod Wiedniem.

- 2** Połącz postaci z odpowiednimi opisami. Jeden opis jest zbędny.

		król Polski w latach 1674–1696, wybitny dowódca wojskowy, pogromca armii osmańskiej pod Wiedniem w 1683 roku
Augustyn Kordecki	•	hetman, bohater potopu szwedzkiego; dzięki jego taktyce walki udało się wyprzeć Szwedów z kraju
Jan III Sobieski	•	
Stefan Czarniecki	•	- kanclerz i hetman, uczestnik wypraw króla Stefana Batorego przeciwko Rosji - przełożony klasztoru na Jasnej Górze; dowodził jego obroną przed wojskami szwedzkimi w czasie potopu

- 3** Ułóż podane wydarzenia w związki przyczynowo-skutkowe i przypisz je do odpowiednich dat. Wpisz w kratki właściwe litery.

1655 rok: → →

1683 rok: → →

- Otoczenie Wiednia przez armię imperium osmańskiego.
- Pokonanie Turków i uwolnienie miasta od oblężenia.
- Oblężenie Jasnej Góry przez armię szwedzką.
- Przybycie króla Polski Jana III Sobieskiego z odsieczą.
- Wycofanie się wojsk nieprzyjacielskich spod Częstochowy.
- Obrona klasztoru pod dowództwem przeora Kordeckiego.

4 Przeczytaj fragment powieści Henryka Sienkiewicza. Wykonaj polecenia.

Ledwie tedy rozbłysło na niebie, rozpoczęła się walka artylerii; lecz tym razem pierwsze zagrały działa szwedzkie. Nieprzyjaciel nie myślał zrazu uczynić w murach wyłomu, by przezeń do szturm się rzucić; chciał tylko przerazić, zasypać kulami kościół i klasztor, wzniecić pożary, podruzgotać działa, pobić ludzi, rozszerzyć trwogę. [...] Działa klasztorne odpowiadały grzmiotem na grzmot, błyskawicą na błyskawicę, ile mogły, ile ludziom sił i tchu w piersi starczyło. Ziemia też zdawała się trząść w posadach. Morze dymu rozciągnęło się nad klasztorem i kościołem.

Źródło: H. Sienkiewicz, *Potop*, t. II, Warszawa 1972

a) Zapisz nazwę miejsca, w którym toczyły się walki opisane w tekście.

b) Wyjaśnij, jakie znaczenie dla przebiegu wojny Polski ze Szwecją miała bitwa przywołana przez Henryka Sienkiewicza.

c) Opisz możliwości obronne klasztoru na podstawie tekstu i poniższego zdjęcia.

5 Wstaw znak ✕ w kratki obok haseł ze słownika historycznego, pod którymi znajdziesz informacje o bitwie pod Wiedniem z 1683 roku.

☐ Czarniecki, Stefan

☐ Husaria

☐ Jasna Góra

☐ Potop szwedzki

☐ Sobieski, Jan III

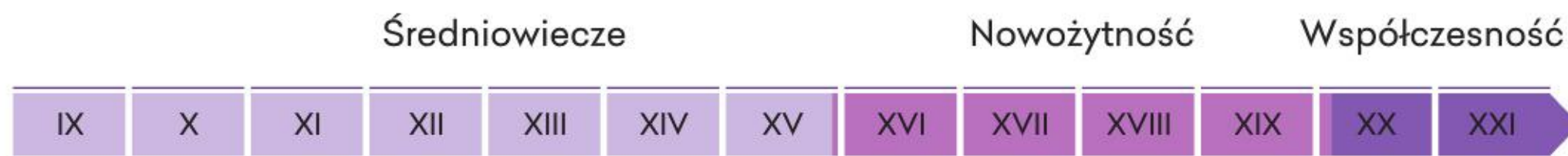
☐ Wojny Rzeczypospolitej z Turcją

☐ Wojny Rzeczypospolitej ze Szwecją

☐ Złoty wiek

5.5 Upadek Rzeczypospolitej

- 1 Zaznacz na osi czasu rok, w którym Rzeczpospolita ostatecznie utraciła niepodległość (rok III rozbioru).

- 2 Oblicz, ile lat upłynęło od chrztu Mieszka I do III rozbioru Polski. Zapisz odpowiedź poniżej.

- 3 Wyjaśnij pojęcia.

• powstanie – _____

• zaborca – _____

• kosynierzy – _____

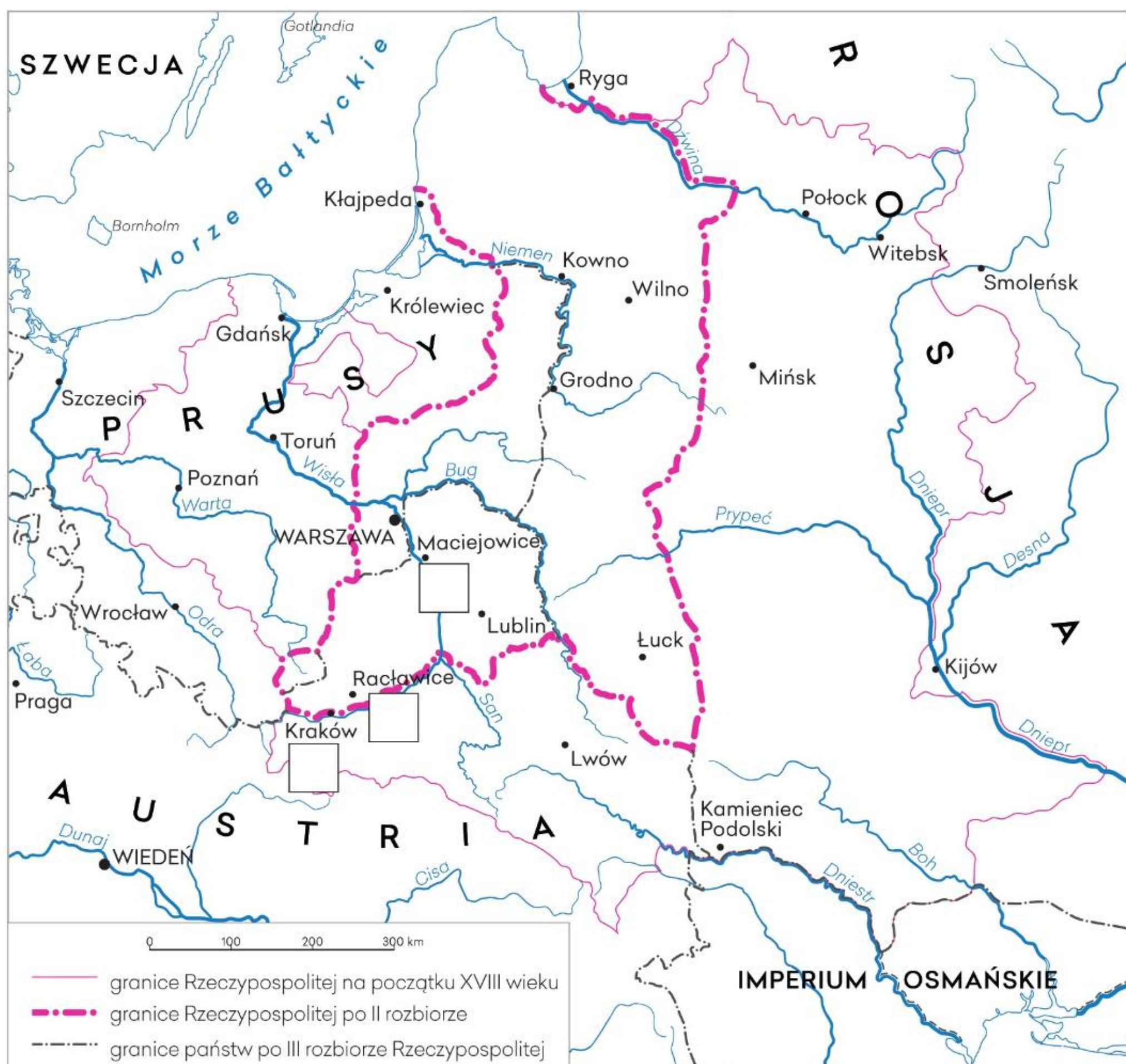
- 4 Podaj przyczynę wybuchu powstania kościuszkowskiego w 1794 roku.

- 5 Uporządkuj podane wydarzenia w kolejności chronologicznej. Wpisz w kratki cyfry od 1 do 5.

- ☐ Trzeci rozbiór Polski.
- ☐ Klęska powstańców pod Maciejowicami.
- ☐ Przysięga Tadeusza Kościuszki na Rynku Głównym w Krakowie.
- ☐ Zajęcie Warszawy przez wojska rosyjskie.
- ☐ Zwycięstwo powstańców pod Racławicami.

6 Zapoznaj się z mapą. Wykonaj polecenia.

a) Zamaluj:

- kolorem niebieskim – obszary Rzeczypospolitej zagarnięte w czasie rozbiorów przez Prusy,
- kolorem żółtym – terytorium zajęte przez Austrię,
- kolorem zielonym – obszary Rzeczypospolitej zagarnięte w czasie rozbiorów przez Rosję.

b) Wpisz w kratki na mapie litery odpowiadające poszczególnym miejscowościom.

A – miasto, w którym naczelnik powstania złożył uroczystą przysięgę na rynku.

B – miejsce bitwy, w której powstańcy kościuszkowscy odnieśli zwycięstwo dzięki bohaterstwu kosynierów.

Podsumowanie działu 5

1 Przeczytaj tekst źródłowy. Wykonaj polecenia.

Dawniej prawie cała Polska pokryta była lasami [...]. Ponieważ jednak dzięki wysiłkom Zygmunta Starego¹ i jego syna, Zygmunta Augusta², najlepszych a jednocześnie najłaskawszych i najmędrszych monarchów, osiągnęła długotrwały okres pokoju, w tej chwili wszędzie rozwija skrzętnie swoje uprawy jako ziemia żyzna, obfitująca w plony, owoce i jarzyny i bogata w łąki.

Źródło: *Wiek XVI–XVIII w źródłach...*

¹ Zygmunt I Stary (1467–1548) – król Polski w latach 1506–1548.

² Zygmunt II August (1520–1572) – król Polski w latach 1548–1572.

Napisz, czy tekst opisuje sytuację panującą w naszym kraju w okresie zwanym złotym wiekiem Polski. Uzasadnij odpowiedź.

Odpowiedź: _____

Uzasadnienie: _____

2 Przeczytaj tekst źródłowy. Wykonaj polecenia.

Bóg i Pan nasz na wieki błogosławiony dał zwycięstwo i sławę narodowi naszemu, o jakiej wieki przeszłe nigdy nie słyszały. Działa wszystkie, obóz wszystek, dostatki nieoszacowane dostały się w ręce nasze. Nieprzyjaciół [...] ucieka w konfuzji [w popłochu]. [...] Wezyr tak uciekł od wszystkiego, że ledwo na jednym koniu i w jednej sukni. Jam zostałem jego sukcesorem, bo po wielkiej części wszystkie mi się po nim dostały splendory [...].

Źródło: N. Davis, *Boże Igrzysko. Historia Polski*, Kraków 1993

a) Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Autor listu opisał zwycięstwo wojsk polskich i cesarskich w bitwie pod Wiedniem.	☐ P	☐ F
Do wymienionych w tekście zdarzeń doszło w czasie potopu szwedzkiego.	☐ P	☐ F
Z listu wynika, że dowódca wojsk wroga dostał się do polskiej niewoli.	☐ P	☐ F

b) Przyjrzyj się mapie, a następnie dokończ zdanie. Wpisz odpowiednią literę w wyznaczonym miejscu.

Państwo, z którego wojskami autor listu stoczył zwycięską bitwę, zostało oznaczone na mapie literą _____.

Przeczytaj tekst źródłowy. Wykonaj polecenie.

My Stanisław August¹ z Bożej łaski król Polski, Wielki Książę Litewski etc. etc. [...] postanowiliśmy przeto, z przywiązania do spokojności publicznej, oświadczyć [...], że wolnie i z własnej woli wyrzekamy się [...] wszelkich praw naszych do korony polskiej [...]; akt ten uroczysty abdykacji² korony i rządu Polski w ręce Najjaśniejszej Imperatorowej Wszech Rosji³ składamy dobrowolnie [...].

Źródło: *Wiek XVI–XVIII w źródłach...*

¹ Stanisław August Poniatowski (1732–1798) – król Polski w latach 1764–1795, ostatni władca Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

² Abdykacja – zrzeczenie się tronu.

³ Chodzi o Katarzynę II (1729–1796) – carycę Rosji w latach 1762–1796.

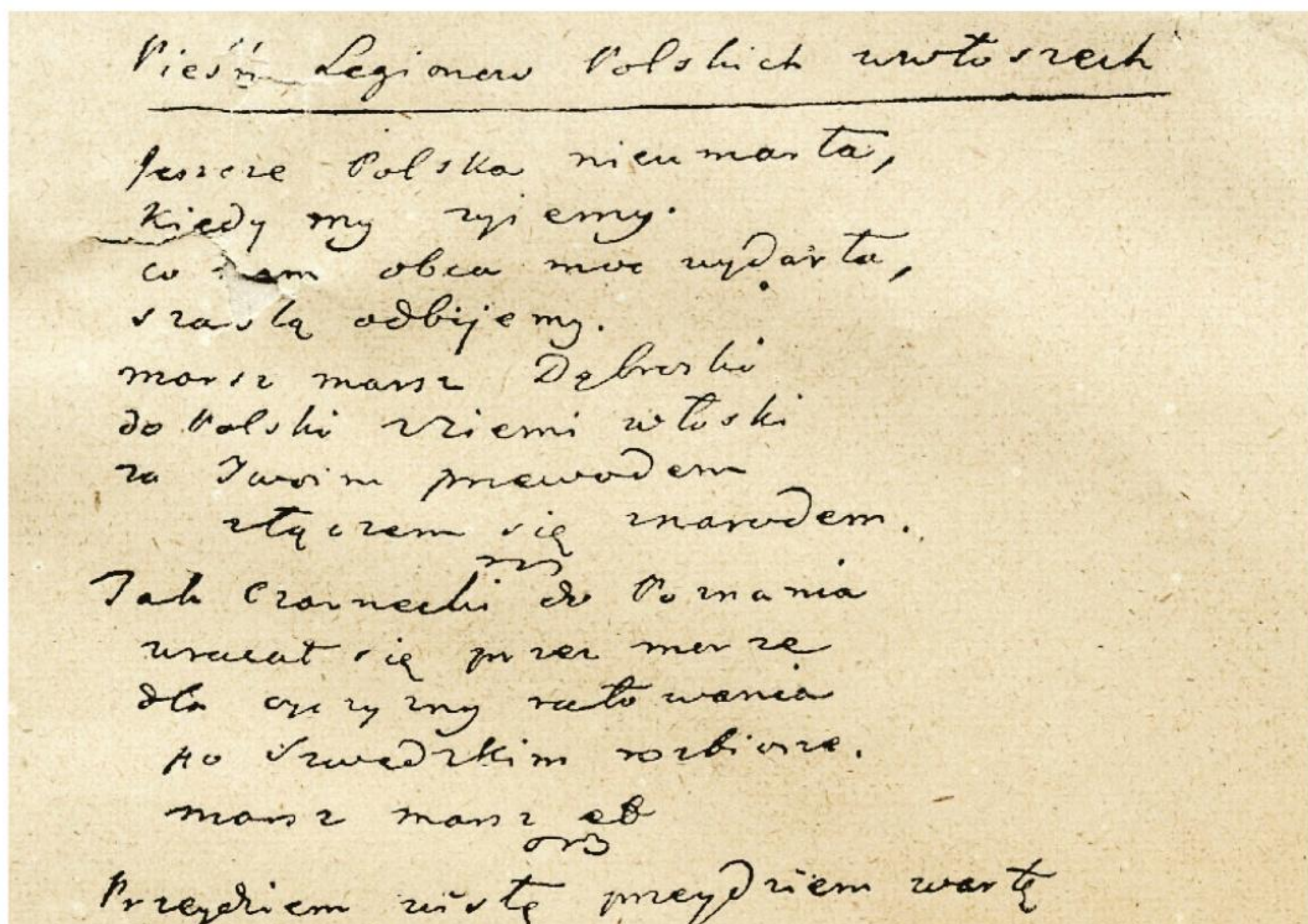
Podaj przyczynę i skutek wydania niniejszego dokumentu.

Przyczyna: _____

Skutek: _____

6.1 Szlakiem Legionów Polskich we Włoszech

- 1 Wyobraź sobie, że jesteś pracownikiem muzeum. Przygotowujesz na stronę internetową opis dokumentu, którego fragment ukazano na zdjęciu. Uzupełnij potrzebne informacje.

Tytuł: _____

Autor: _____

Czas powstania (wiek): _____

Język: _____

Słowa kluczowe¹: _____

Miejsce przechowywania: Muzeum Narodowe w Gdańsku

¹ Słowa kluczowe – najważniejsze wyrazy lub wyrażenia (pojęcia, terminy, nazwiska itp.) pojawiające się w danym tekście lub z nim powiązane.

2 Przyjrzyj się portretowi. Wykonaj polecenia.

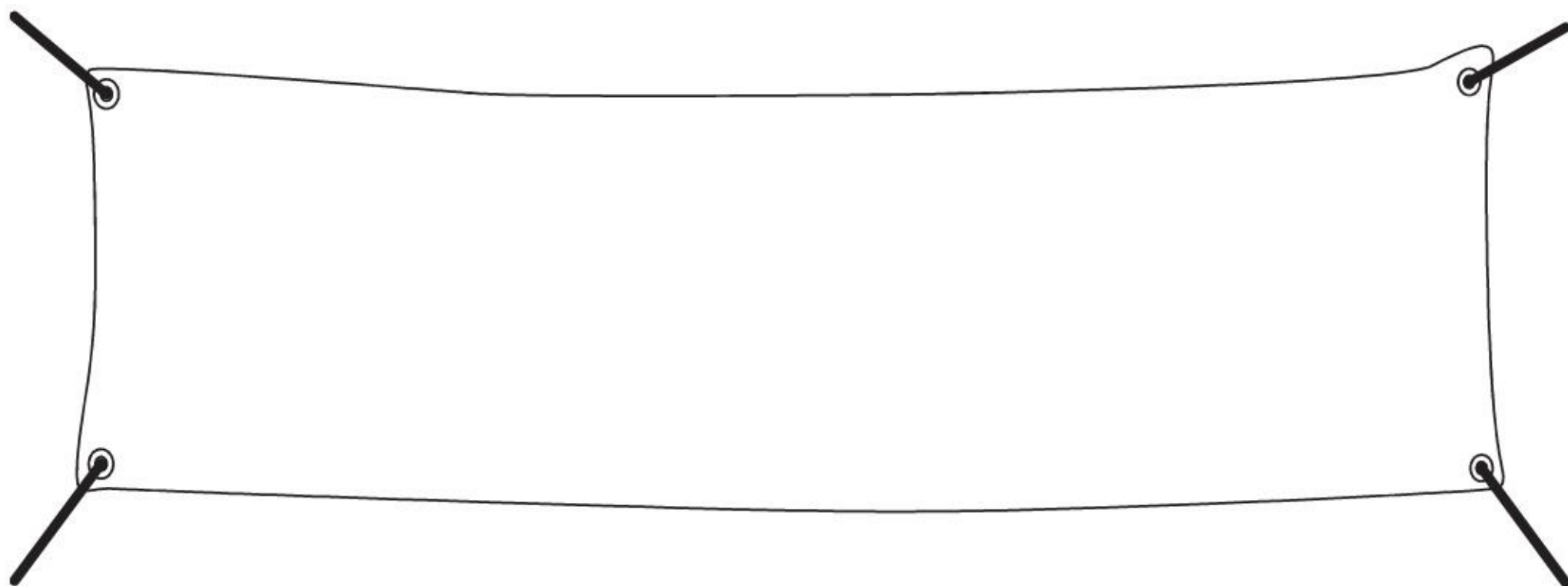
a) Podaj imię i nazwisko osoby na portrecie.

b) Napisz, kiedy ta osoba żyła
(podaj stulecie/stulecia).

c) Wymień jej zasługi dla historii Polski.

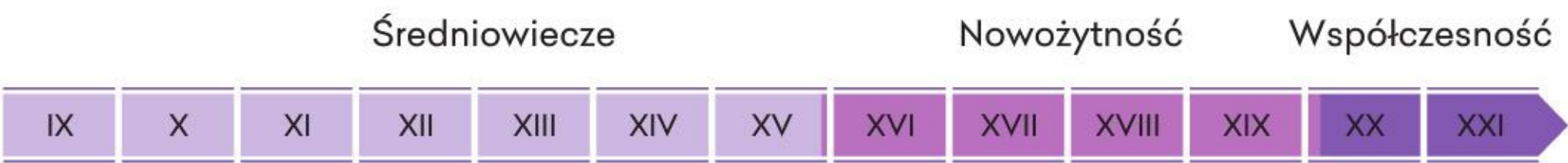
3 Przyjrzyj się ilustracji przedstawiającej scenę opisaną w czwartej strofie hymnu Polski (podręcznik, s. 107). Zaproponuj napis na transparencie, którym Polacy mogliby przywitać legionistów w kraju.

4 Odszukaj w internecie informacje o placówce muzealnej gromadzącej pamiątki związane z *Mazurkiem Dąbrowskiego* i autorem tekstu pieśni. Zapisz nazwę tej instytucji i nazwę miejscowości, w której się znajduje.

6.2 Powstańcze państwo

1 Zaznacz na osi czasu datę rozpoczęcia powstania styczniowego.

- 2 Wpisz literę P w kratki obok przyczyn powstania styczniowego, a literę S w kratki obok skutków tego zrywu.
- ☐ Zarządzenie branki przez rosyjskie władze.
 - ☐ Wprowadzenie zakazu używania języka polskiego w szkołach.
 - ☐ Dążenie do odzyskania niepodległości przez Polskę.
 - ☐ Nasilenie represji wobec Polaków przez władze carskie.

3 Zapisz nazwy innych polskich powstań z XIX wieku.

4 Zaproponuj treść tablicy pamiątkowej poświęconej Romualdowi Trauguttowi. Uwzględnij zasługi dyktatora.

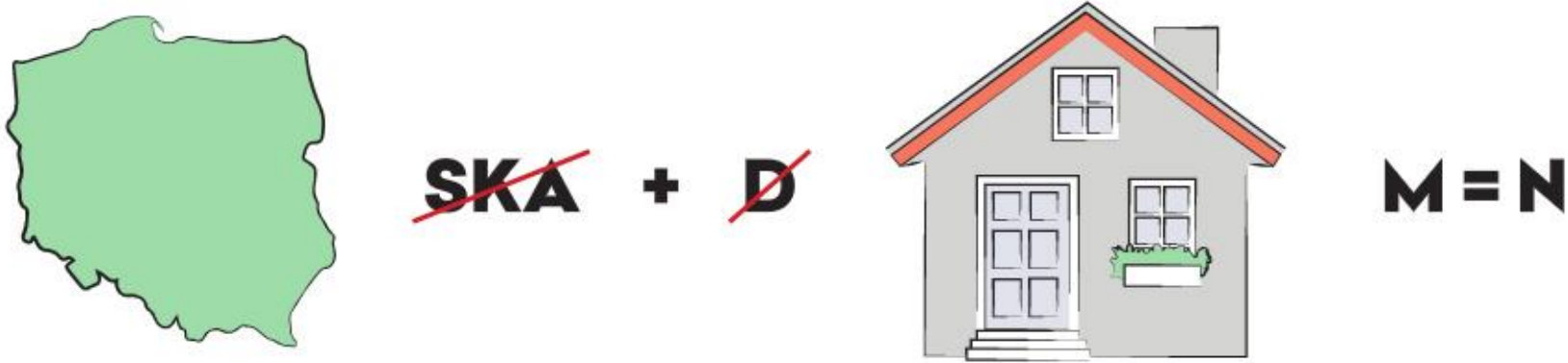

ROMUALD TRAUGUTT

(1826–1864)

6.3 Maria Skłodowska-Curie i jej odkrycie

1 Rozwiąż rebus. Uzupełnij rozwiązanie.

Rozwiązanie: _____ – nazwa pierwiastka chemicznego, który został odkryty przez _____ oraz jej męża _____.

2 Maria Skłodowska-Curie była wybitną uczoną i wielką patriotką. W ramce zamieszczono wyrażenia, które dowodzą jednego i drugiego. Wpisz odpowiadające im litery w odpowiednie rubryki tabeli.

- A. Odkrycie polonu i radu.
- B. Szacunek dla polskiej kultury i literatury.
- C. Utworzenie Instytutu Radowego w Warszawie.
- D. Prace nad promieniotwórczością.
- E. Publikacje w czasopismach naukowych.
- F. Posługiwanie się polskim nazwiskiem.
- G. Praca wykładowcy na Sorbonie.

Maria Skłodowska-Curie jako	
uczona	patriotka

3 Podaj jedną cechę charakteru Marii Skłodowskiej-Curie, która powinna, twoim zdaniem, charakteryzować każdego naukowca.

Podsumowanie działu 6

- 1 Przeczytaj fragment wspomnień Marii Skłodowskiej-Curie. Wykonaj polecenia.

Wykryliśmy [z mężem, Piotrem Curie] na pewno istnienie nowych, ciekawych pierwiastków, ale tylko dzięki ich własnościom promienistym można było je wyróżnić od bizmutu i baru, z którymi były one zmieszane w ilościach znikomych. Musieliśmy jeszcze wydzielić je w postaci czystych pierwiastków.

[...] I oto w tej nędznej starej szopie przeżyliśmy najlepsze i najszcześniejsze nasze lata, poświęcając całe dnie zamierzonemu dziełu. Często musiałam też w niej przyrządzać posiłek, ażeby nie przerywać jakiegoś ważnego doświadczenia. Niekiedy wypadło mi spędzić cały dzień na mieszaniu gotującej się masy ciężkim prętem żelaznym, prawie tak wielkim, jak ja sama. Zdarzało mi się być wtedy nieraz istotnie przemęczoną.

Źródło: Maria Skłodowska-Curie o swoim życiu i pracach... [pisownia współczesna]

- a) Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

W przytoczonym fragmencie Maria Skłodowska-Curie opisała pracę naukową w Polsce.	☐ P	☐ F
Prowadzenie badań naukowych wymagało od Marii wiele wysiłku i poświęceń.	☐ P	☐ F
Za odkrycia, o których jest mowa w tekście, uczona została uhonorowana Nagrodą Nobla.	☐ P	☐ F

- b) Zapisz nazwy dwóch promieniotwórczych pierwiastków odkrytych przez Marię Skłodowską-Curie i jej męża.

- 2 Napisz, z jakim wydarzeniem historycznym związany jest przedstawiony obok symbol.

3

Przeczytaj fragment rozkazu wydanego przez Józefa Piłsudskiego¹ w 1919 roku, kilka miesięcy po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Wykonaj polecenia.

Żołnierze!

Pięćdziesiąt lat temu ojcowie nasi rozpoczęli walkę o niepodległość Ojczyzny. Szli nie w lśniących mundurach, lecz w łachmanach i boso, nie w przepychu techniki, lecz ze strzelbami myśliwskimi i kosami na armaty i karabiny. Prowadzili wojnę rok cały, pozostając, jako żołnierze, niedoścignionym ideałem zapału, ofiarności i trwania w nierównej walce, w warunkach fizycznych jak najcięższych. [...]

Dla nas, żołnierzy wolnej Polski, powstańcy 1863 roku są i pozostaną ostatnimi żołnierzami Polski, walczącej o swą swobodę, pozostaną wzorem wielu cnót żołnierskich, które naśladować będziemy. [...]

Wódz Naczelny
Józef Piłsudski

Źródło: Rozkaz Józefa Piłsudskiego z 21 stycznia 1919 roku,
<https://niepodlegla.dzieje.pl>, dostęp: 13.10.2022 r.

¹ Józef Piłsudski (1867–1935) – w latach 1918–1922 Naczelnik Państwa i naczelny dowódca sił zbrojnych.

a) Wstaw znak ✕ w kratkę obok właściwego zakończenia zdania.

Józef Piłsudski nawiązał do powstania, które wybuchło przeciwko

☐

A. Austrii.

☐

B. Rosji.

☐

C. Prusom.

b) Wyjaśnij, dlaczego Józef Piłsudski uważał powstańców styczniowych za wzór do naśladowania dla żołnierzy Wojska Polskiego.

c) Wpisz literę F w kratkę obok faktu, a literę O w kratkę obok opinii na temat powstańców wyrażonej przez Józefa Piłsudskiego.

☐

Pięćdziesiąt lat temu ojcowie nasi rozpoczęli walkę o niepodległość Ojczyzny.

☐

Dla nas, żołnierzy wolnej Polski, powstańcy 1863 roku są i pozostaną [...] wzorem wielu cnót żołnierskich, które naśladować będziemy.

7.1 Bój o niepodległą Polskę

- 1 Zaproponuj tytuł głównego artykułu w gazecie z 11 listopada 1918 roku.

Poniedziałek

Dnia 11 listopada 1918 roku

KURJER WARSZAWSKI

ROK DZIEWIĘCDZIESIĄTY ÓSMY

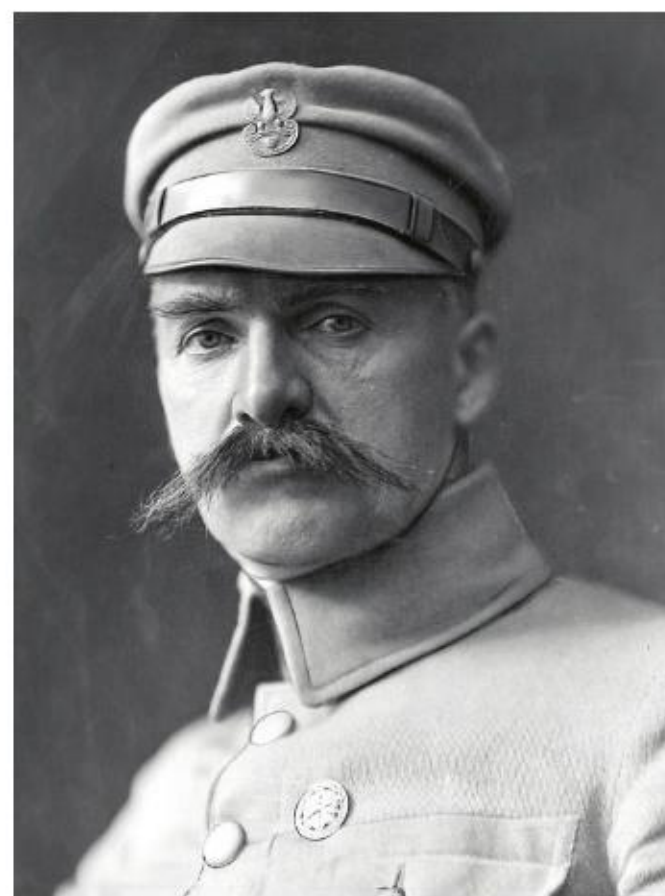
(miejsce na zapisanie tytułu artykułu)

- 2 Przyjrzyj się fotografii. Wykonaj polecenia.

a) Podaj imię i nazwisko mężczyzny na zdjęciu.

b) Napisz nazwę formacji wojskowej, w której walczył w czasie I wojny światowej.

c) Wymień trzy funkcje pełnione przez niego w niepodległej Polsce.

Przeczytaj teksty źródłowe. Odpowiedz na pytania i wykonaj polecenie.

Wyzwolenie Warszawy

Warszawa żyła w tych dniach na ulicach. [...] Gdy 11 listopada, w historycznym dniu zawieszenia broni, wyszedłem rano na miasto, ulica miała wygląd jakiś zupełnie inny niż zwykle [...]. Niemców spotykało się niewielu i nie mieli już tak butnych min jak poprzednio, [...], dyscyplina rozluźniła się [...]. Ludność samorzutnie zaczęła rozbrajać żołnierzy [niemieckich], którzy poddawali się temu przeważnie bez protestu.

Źródło: *Warszawa w pamiętnikach pierwszej wojny światowej*, red. K. Dunin-Wąsowicz, Warszawa 1971

Wyzwolenie Łodzi

Padł rozkaz. Pierwsze oddziały bojowe ruszyły na miasto. Mogła być godzina 7 wieczorem. Wydane dyspozycje głosiły: zaalarmować miasto, rzucić postrach na Niemców, pociągnąć za sobą ludność. [...]

Jednym z najpiękniejszych zadań [było] zajęcie Dworca Kaliskiego. [...] Pierwsza potyczka rozegrała się przy moście kolejowym. Obustronna wymiana strzałów doprowadziła do kapitulacji 10 uzbrojonych żołnierzy niemieckich, strzegących mostów, torów i bagażowni. [...] Nie powiódł się za to atak na Dworzec Fabryczny. Oddział nasz, przyjęty gęstym ogniem przez Niemców, musiał się wycofać. [...]

Źródło: *Ze wspomnień Bolesława Fichny*, w: *Rok 1918 we wspomnieniach mężów stanu, polityków i wojskowych*, wybór i oprac. J. Borkowski, Warszawa 1987

- a) Do jakich wydarzeń historycznych nawiązują teksty źródłowe?
Kiedy rozegrały się te wydarzenia?

- b) W którym mieście – w Warszawie czy w Łodzi – miały miejsce wypadki z listopada 1918 roku ukazane na obrazie Stanisława Bagińskiego? Uzasadnij odpowiedź.

7.2 W Gdyni

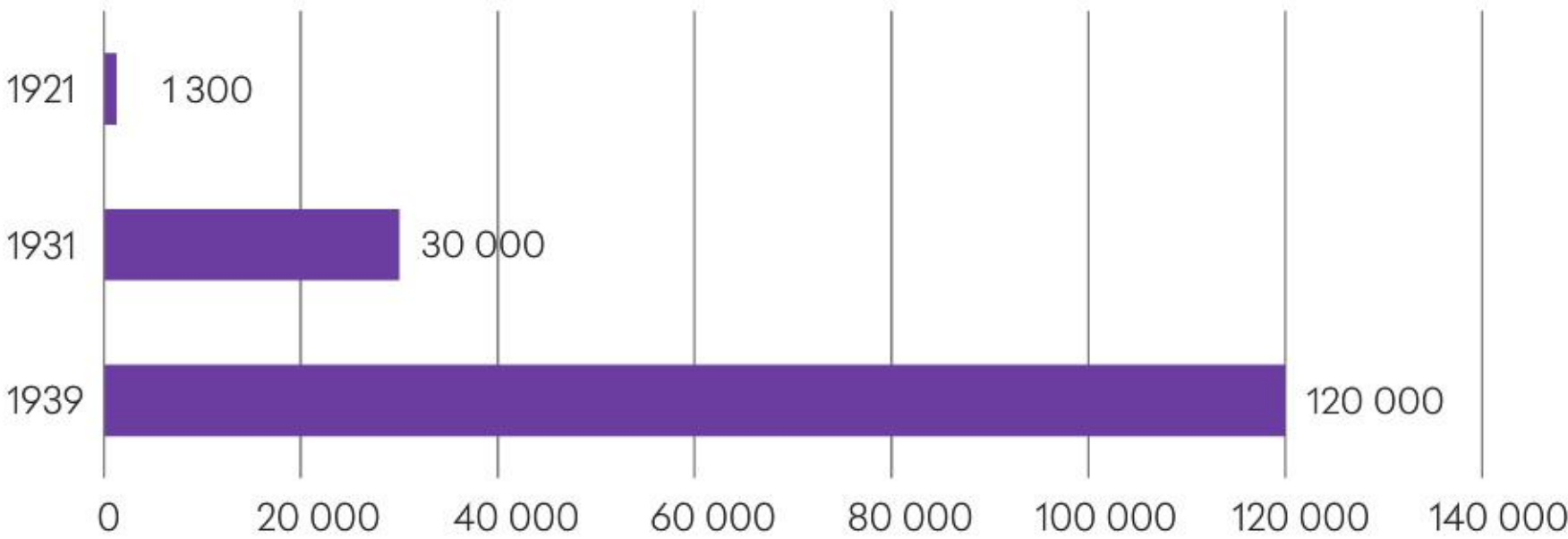
1 Podaj dwa argumenty, jakie przemawiały za budową portu w Gdyni.

- _____
- _____

2 Przeanalizuj wykres i oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe.

 Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Liczba mieszkańców Gdyni w latach 1921–1939

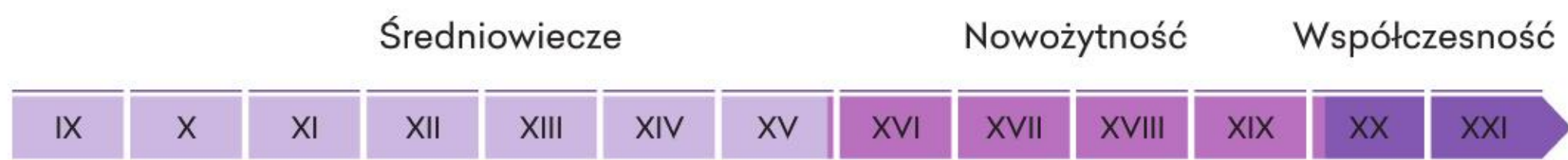
Źródło: C. Brzoza, A.L. Sowa, *Historia Polski 1918–1945*, Kraków 2006

Od 1921 do 1939 roku liczba mieszkańców Gdyni ciągle rosła.	☐ P	☐ F
W 1921 roku liczba gdynian była wyższa niż dziesięć lat później.	☐ P	☐ F
W 1939 roku w Gdyni mieszkało ponad 100 tysięcy ludzi.	☐ P	☐ F
W latach 1931–1939 liczba mieszkańców miasta wzrosła czterokrotnie.	☐ P	☐ F

3 Jakie zasługi dla budowy portu w Gdyni położył Eugeniusz Kwiatkowski?

7.3 Wśród harcerzy z Szarych Szeregów

- 1 Zaznacz na osi czasu datę wybuchu II wojny światowej.

- 2 Opisz życie ludności polskiej pod okupacją niemiecką.

- 3 Połącz hasła z właściwymi opisami. Jeden opis nie pasuje.

Armia Krajowa	•	zajęcie jakiegoś terytorium przez wroga
mały sabotaż	•	wojsko Polskiego Państwa Podziemnego
Szare Szeregi	•	poddanie się nieprzyjacielowi
konspiracja	•	tajna, nielegalna działalność przeciwko jakiejś władzy
okupacja	•	wojenny kryptonim polskiego harcerstwa
		działania mające na celu m.in. ośmieszanie Niemców w czasie wojny

- 4 Podaj jedną przyczynę i jeden skutek powstania warszawskiego.

Przyczyna: _____

Skutek: _____

- 5 Przeczytaj tekst przysięgi składanej przez harcerzy Szarych Szeregów w czasie II wojny światowej. Wykonaj polecenia.

Ślubuję [...] pełnić służbę w Szarych Szeregach, tajemnic służbowych docho-
wać, do rozkazów służbowych się stosować, nie cofnąć się przed ofiarą życia.

Cyt. za: www.historia.zhp.wlkp.pl, dostęp: 3.11.2022 r.

- a) Napisz, do czego zobowiązywali się harcerze w swojej przysiędze.

- b) Podaj przykład realizacji tych słów przez harcerzy Szarych Szeregów. Nawiąż do wojennych doświadczeń Rudego, Alka i Zośki.

- 6 Na zdjęciach ukazano miejsca upamiętniające powstanie warszawskie.
Podpisz fotografie, a następnie odpowiedz na pytanie.

Czy warto upamiętniać wydarzenia z powstania warszawskiego?
Uzasadnij odpowiedź.

7.4 Żołnierze niezłomni

1 Dokończ zdanie.

O bojownikach polskiego podziemia niepodległościowego mówimy

- wyklęci, ponieważ – _____ ;
- niezłomni, bo – _____ .

2 Ustal, które cele przyświecały polskim komunistom, a które – żołnierzom AK. Wpisz litery odpowiadające podanym wyrażeniom we właściwe kolumny tabeli. Jeden z celów pasuje do obu rubryk. Na koniec sformułuj wniosek.

- A. Zbudowanie ojczyzny wolnej i niezależnej od innego państwa.
- B. Podporządkowanie Polski Związkowi Radzieckiemu.
- C. Zaprowadzenie w Polsce komunizmu.
- D. Wyzwolenie kraju spod okupacji niemieckiej.
- E. Zniszczenie w państwie wszystkich niezależnych organizacji.
- F. Uczynienie z Polski kraju demokratycznego.
- G. Wyzwolenie ojczyzny spod okupacji radzieckiej.

Cele	
polskich komunistów	żołnierzy Armii Krajowej
Wniosek: _____	

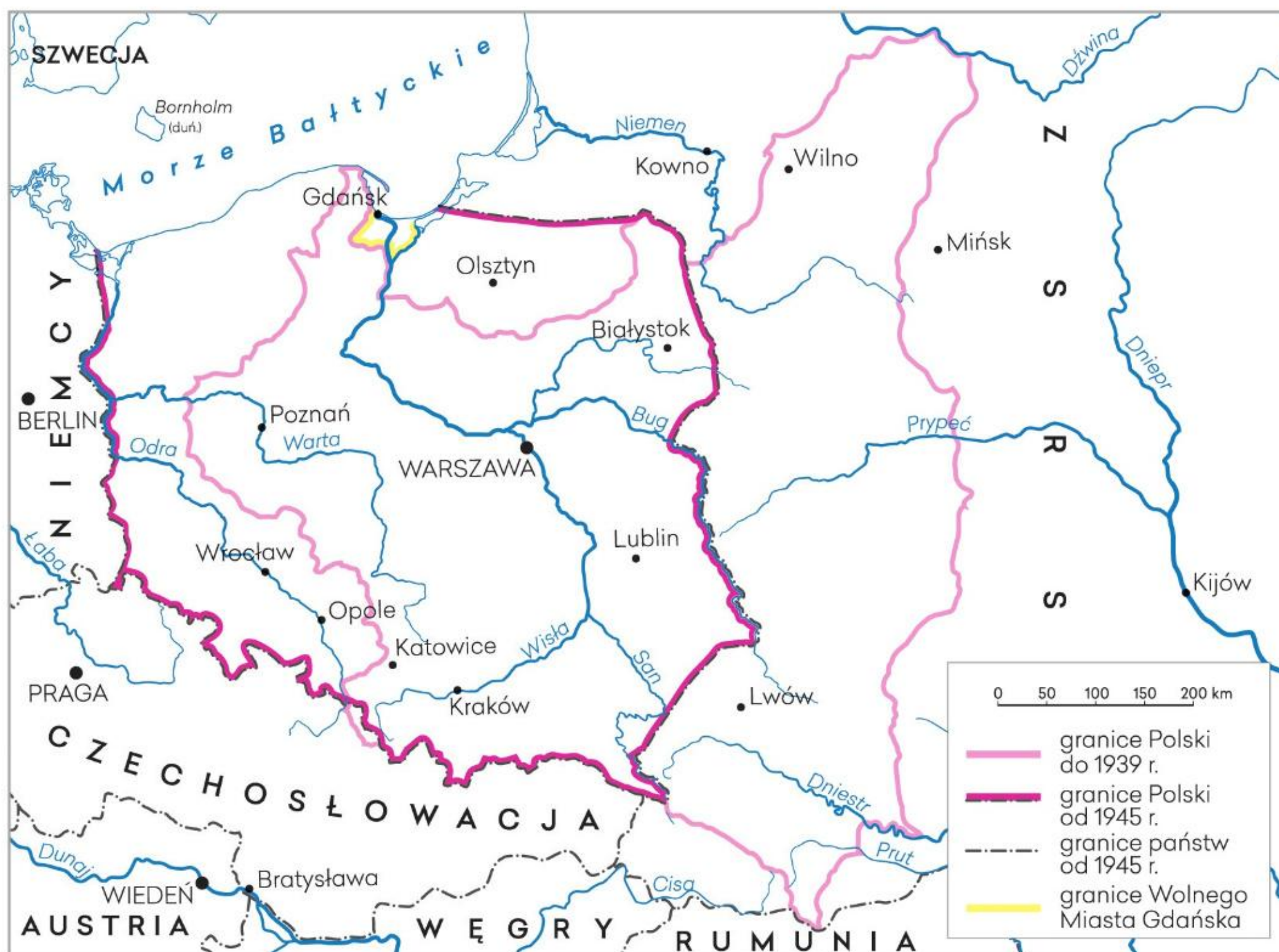
- 3 Zapoznaj się z fragmentem pierwszej strony „Życia Warszawy”. Wykonaj polecenia.

a) Napisz, o jakim wydarzeniu informuje gazeta.

b) Odpowiedz, czy Warszawa po 1945 roku była faktycznie wolna. Uzasadnij odpowiedź.

- 4 Zamaluj na mapie dowolnym kolorem terytorium Polski po II wojnie światowej.

7.5 W czasach Solidarności

- 1 Przyjrzyj się fotografiom wykonanym w Polsce na początku lat 80. XX wieku. Wyjaśnij, jaka była przyczyna widocznych na nich problemów gospodarczych.

- 2 Podaj jedną przyczynę i jeden skutek strajków sierpniowych.

Przyczyna

Skutek

Wydarzenie

Strajki sierpniowe
w 1980 roku

- 3 Przyjrzyj się zdjęciu. Dokończ zdania i odpowiedz na pytanie.

- Osoba po lewej stronie to

_____.

- Po prawej stronie widać

_____.

Jaką rolę w historii Polski odegrały te osoby?

- 4 Uporządkuj podane wydarzenia w kolejności chronologicznej. Wpisz w kratki cyfry od 1 do 5.

- ☐ Utworzenie NSZZ „Solidarność”.
- ☐ Wprowadzenie stanu wojennego w Polsce.
- ☐ Pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do Polski.
- ☐ Utworzenie rządu przez Tadeusza Mazowieckiego.
- ☐ Obrady Okrągłego Stołu.

- 5 Czy rok 1989 możemy uznać w Polsce za przełomowy? Sformułuj opinię i ją uzasadnij.

- 6 Przeczytaj tekst hymnu NSZZ „Solidarność” napisanego przez Jerzego Narbutta¹. Wykonaj polecenia.

Solidarni

Solidarni, nasz jest ten dzień,
A jutro jest nieznane,
Lecz żyjmy tak, jak gdyby nasz był wiek;
Pod wolny kraj spokojnie kładź fundament.

A jeśli ktoś nasz polski dom zapali,
To każdy z nas gotowy musi być,
Bo lepiej, byśmy stojąc umierali,
Niż mamy klęcząc na kolanach żyć.

Solidarni, nasz jest ten dzień;
Zjednoczmy się, bo jeden jest nasz cel!

Słowa: J. Narbutt, muzyka: S. Markowski

Źródło: <https://ipn.gov.pl/pl>, dostęp: 18.10.2022 r.

¹ Jerzy Narbutt (1925–2011) – prozaik, poeta. W okresie PRL współpracował z prasą podziemną i wspierał Solidarność, za co przez pewien czas nie mógł legalnie publikować. W 1980 roku – aby dodać otuchy robotnikom strajkującym w zakładach „Ursus” w obronie aresztowanego Jana Narożniaka – napisał wiersz *Solidarni*. Utwór ten szybko stał się znany w kraju. W 2000 roku został oficjalnie uznany za hymn Solidarności (z muzyką Stanisława Markowskiego).

- a) Wymień wartości, które wyznawał autor wiersza.

- b) Napisz, czy cele Solidarności w czasach PRL były zgodne z wartościami, o których jest mowa w wierszu. Uzasadnij odpowiedź.

- c) Wyjaśnij, w jaki sposób Solidarność walczyła o realizację tych wartości.

- d) Napisz, jak rozumiesz fragment: *bo lepiej byśmy stojąc umierali, niż mamy klęcząc na kolanach żyć.*

Podsumowanie działu 7

- 1 Przeczytaj fragment wspomnień. Wykonaj polecenie.

Niepodobna oddać tego upojenia, tego szalu radości, jaki ludność polską w tym momencie ogarnął. Po 120 latach przysły kordony¹. Nie ma „ich”: Wolność! Niepodległość! Zjednoczenie! Własne państwo! Na zawsze! Chaos? To nic. Będzie dobrze. [...] Cztery pokolenia nadaremno na tę chwilę czekały, piąte doczekało.

Źródło: Wspomnienia Jędrzeja Moraczewskiego, w: H. Zieliński, *Historia Polski* [...], Wrocław 1982

¹ Kordon – tu: linia graniczna, granica.

Uzupełnij poniższe zdanie. Przyporządkuj do każdej cyfry właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

W przytoczonym powyżej fragmencie wspomnień autor wyraził swoją radość z powodu 1. _____ w 2. _____ roku.

1. A. zwycięstwa w Bitwie Warszawskiej	2. A. 1918
1. B. odzyskania przez Polskę niepodległości	2. B. 1920
1. C. zakończenia II wojny światowej	2. C. 1945

- 2 Przyjrzyj się fotografiom. Pod każdą z nich wstaw znak ✕ w kratkę obok właściwego podpisu.

☐ Obchody Święta Niepodległości w II Rzeczypospolitej	☐ Warszawska starówka w czasie wojny polsko-bolszewickiej w 1920 roku
☐ Obchody Święta Odrodzenia Polski w PRL	☐ Stare Miasto w Warszawie w 1945 roku

- 3 Przyjrzyj się rysunkowi z polskiej prasy konspiracyjnej wydawanej w okresie II wojny światowej. Odpowiedz na pytania.

* Polizeiwache [czyt. policajwache] – posterunek policji.

- a) Jaka forma walki z okupantem została przedstawiona przez autora rysunku?
-

- b) W jakim celu w czasie wojny rozpowszechniano tego typu ilustracje?
-
-

- 4 Przeczytaj fragment wspomnień Jerzego Woźniaka „Jacka”¹ o powodach powrotu do Polski w 1947 roku. Odpowiedz na pytania.

Planowałem powrót na studia, małżeństwo, miałem zawieszone stypendium kościelne, które dawało mi bardzo dobre warunki dalszych studiów. Zdawałem sobie sprawę, że zostając [w Polsce], mogę zostać aresztowany i wtedy może się zdarzyć wszystko – z wyrokiem śmierci na czele. Z drugiej strony opuszczenie kraju i kolegów w krytycznym momencie to ucieczka i użyję mocnego słowa – zdrada. Chciałem trwać i walczyć, chciałem kontynuować prawie beznadziejną walkę o wolność.

Źródło: <https://zpe.gov.pl/a/spawdz-sie/DtAtQ2c4A>, dostęp: 24.11.2022 r.

¹ Jerzy Woźniak „Jacek” (1923–2012) – żołnierz AK, a po wojnie członek organizacji niepodległościowej, lekarz. W 1945 roku opuścił Polskę. Po powrocie w 1947 roku został uwięziony przez komunistów. Wyszedł na wolność w 1956 roku.

- a) Z jakich powodów Jerzy Woźniak „Jacek” powrócił do Polski?
-
-

- b) Dlaczego obawiał się aresztowania?
-
-

- c) Jak myślisz, dlaczego autor tekstu ocenił walkę żołnierzy niezłomnych o wolność jako beznadziejną?
-
-

5 Przyjrzyj się zamieszczonemu obok plakatowi. Wykonaj polecenia.

a) Podaj imię i nazwisko polityka, do którego skierowane są słowa: *Pamiętaj generale.*

☆ b) Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Plakat został wydany w tym samym roku, w którym komuniści wprowadzili w Polsce stan wojenny.	☐ P	☐ F
Autor plakatu przedstawił Solidarność jako dziecko, aby pomniejszyć jej zasługi w walce o wolność.	☐ P	☐ F
Celem wydania plakatu było utwierdzenie naszych rodaków w przekonaniu, że Solidarność – mimo trudności piętrzonych przez władze komunistyczne – wciąż istnieje.	☐ P	☐ F

☆ c) Rocznice którego z wydarzeń ukazanych na poniższych zdjęciach upamiętnił autor plakatu? Wstaw znak ✕ w kratkę na odpowiedniej fotografii. Uzasadnij swój wybór.

Podpisanie porozumienia kończącego strajk w Stoczni Gdańskiej

Obrady Okrągłego Stołu z udziałem przedstawicieli władz i Solidarności

Uzasadnienie: _____

Grupa MAC S.A.
ul. Witosa 76
25-561 Kielce

www.mac.pl

ISBN 978-83-8227-458-5

9 788382 274585

indeks 883589